

‘ પ્રભુ લજ્જે, નીતિ સજ્જે, પરઠો પરીપકાર ’

ૐ

શ્રી કચ્છી વીશા ઓશવાળ (દહેરાવાસી)

જૈન પાઠશાળા.

શિક્ષણ માળા નં ૦ ૧.

વિધિપક્ષ ગચ્છીય પ્રતિક્રમણ સુત્ર

ચૈત્યવંદન ગુરૂવંદન વગેરે સહિત

ઉત્સર્ગમાર્ગે પાપનું પુનઃ ન કરવું તેનું નામ પ્રતિક્રમણ કહ્યું છે.

શ્રી કચ્છી વીશા ઓશવાળ જૈન પાઠશાળાને માટે
સંગ્રહ કરી છપાવનાર

શેઠ ટોકરશી મુલજીની કું. કચ્છ-ભુજપુર વાલા

શેઠ તેજી કાયાની કું. કચ્છ-મોટાલાયજી વાલા.

મુંબઇ.

૧ નં ૧૦૦૦

આવૃત્તિ ચોથી.

સંવત ૧૯૧૩

ઇ. સ. ૧૯૧૬.

કૃષ્ણ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, અનંતવાડી મુંબઇ. ૨.

Bear, Forbear and Know thyself.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગંજરાની કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૫૮૨ તારીખ

પુસ્તકનું નામ મિથિપદ્ય ગદ્યચતુર્તી, ૬મું
સ્ક્રમ

વિષય ૫૩૪:૪૬૬૫

શાળાના વિદ્યાર્થીઓને આ પુસ્તક ભેટ આપવા
માટે અગાઉથી આશ્રય આપનાર
ગૃહસ્થોનાં નામ.

શ્રેષ્ઠ ટોકરશી સુળજીની કુંઠ

શ્રી કચ્છ-ભુજપુરવાસી.

શ્રેષ્ઠ તેજી કાયાની કુંઠ

શ્રી કચ્છ-મોટાલાયજીવાસી.

‘ પ્રભુ ભજો, નીતિ સજો, પરડો પરોપકાર. ’

ૐ

શ્રી કચ્છી વીશા ઓશવાળ (દહેરાવાસી)

જૈન પાઠશાળા.

શિક્ષણ માળા નં ૧.

શ્રી વિધિપક્ષ ગચ્છીય પ્રતિક્રમણ સુત્ર

ચૈત્યવંદન ગુરૂવંદન વગેરે સહિત

ઉત્સર્ગમાર્ગે પાપનું પુનઃન કરવું તેનું નામ પ્રતિક્રમણ કહ્યું છે.

શેઠ ટોકરશી મુલજની કુંઠ કચ્છ-ભુજપુર.

શેઠ તેજુ કાયાની કુંઠ કચ્છ-મોટાલાયજા.

એઓના તરફથી શ્રી કચ્છી વીશા ઓશવાળ જૈન

પાઠશાળાના વિદ્યાર્થીઓને ભેટ આપવા માટે

સંગ્રહ કરી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

સાકરલાલ માધવજી

૪૦ વીશા ઓશવાળ મહાજન વાડી જૈન પાઠશાળા

ખડક-પાલાગલી મુંબઈ નં ૬.

પ્રત ૧૦૦૦ }
સંવત ૧૯૭૩ }

મુંબઈ.

{ આવૃત્તિ ચોથી.
{ સન ૧૯૧૬.

Bear, Forbear and Know thyself

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
મદરાસ
ગુજરાત કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૬૬૮૨

રતિલાલ હરજીવન પટેલે શ્રીકૃષ્ણ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં છાપ્યું,

નં. ૯ અનંતવાડી, મુંબઈ ૨.

શિક્ષકને સૂચના.

બાળકોને સમજાવતી વિનાયુ ગોળા-શિક્ષણ આપવાથી જોઈએ તેવો લાભ નથી થતો; તેથી દરેક વિષય સમજાવતીને ઠસાવવાની જરૂર છે. પણ આ બાળકો લાંબો વખત શાળામાં અભ્યાસ કરે, એ બનવું મુશ્કેલ છે. તેથી જે પાઠોનો મુખપાઠ કરાવવાનો હોય તેની અગત્યતા, હેતુ વિષે પ્રથમ થોડો ઇસારો કર્યા પછી તે પાઠોમાં શું કહેવા માગે છે તેની ટુંક સમજાવતી બાળકોની વય, શક્તિ વગેરેનો જ્યાં રાખીને થોડાંતરે પછી રસમય સમજાવતી આપવી.

આપણને બધાંને સુખની ઇચ્છા છે. હંમેશાં આપણને સાડું ખાવાનું, સાડું પહેરવાનું, રમત-ગમત કરવાનું અને આનંદમાં રહેવાનું હોય તો સાડું; આવો જ્યાં દુઃખનો સંદેહ પણ અનુભવ થયા પછી આવી શકે, માટે આપણને કોઈ લડે-વઢે નહીં તો સાડું, કોઈ મારે નહીં તો સાડું, એ વગેરે બાળતોથી વાર્તાદિનો પ્રસંગ લાવીને ઉપરની બાળક દ્રઢ કરાવવી, આ મુજબ સુખનું ભાન થઈ દુઃખ ન જ આવે એવો કોઈ ઉપાય મેળવવાની ઉત્કંઠા કરાવવી. દરેકને હરકોઈ પ્રકારનું દુઃખ હોય છેજ. છેવટ ઘડપણ અને મરણનું દુઃખતો છેજ. વળી જેને આપણે સુખ માની બેઠા છીએ

તે ખરું સુખ નથી; કારણ કે દુઃખ વખતમાં તેનો અંત આવીને પાછું દુઃખ આવે છે. માટે કદી દુઃખ નજ આવે એવું સુખ મળે તો તે કેમ ન મેળવવું ? આવાં દુઃખ આપણા તીર્થંકર ભગવાનને ભોગવવાં પડતાં નથી તેઓ તો ઉંચામાં ઉંચા અને કદી અંત ન આવે એવાં સુખ ભોગવે છે. રાગ આદિ શત્રુનો નાશ કરીને કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી અનંત સુખ તેઓએ મેળવ્યું છે. પોતાને ભોગવવાં પડેલ દુઃખના અનુભવ ઉપરથી પ્રાણી માત્રને તેવાં દુઃખ ભોગવવાં પડશે; આપણા ઉપરે આવી દયાથી તેઓ પોતે એવાં દુઃખો કેવી રીતે ટાળી શક્યા, તેના ઉપાય-રસ્તાં આપણને પણ બતાવી ગયા છે. આ રસ્તે ચાલીએ, ભગવાનની વંદના-પૂજા કરીએ. તેઓના ગુણોનું રટણ કરીએ. તો આપણને પણ તેવું અનંત સુખ મળે. આવા સુખની જેને ઈચ્છા હોય તેમણે પ્રભુએ બતાવેલ માર્ગ શું છે તે જાણવું જોઈએ, અને તે મુજબ વર્તવું જોઈએ. આવું જ્ઞાન મેળવવા માટે, પ્રથમ પગથીજ વિનય છે. મા બાપ, ગુરૂ, જ્ઞાન અને પ્રભુનો વિનય કરવો. તેઓ પ્રત્યે બહુ માનની લાગણી રાખવી. વંદના-પૂજાદિ કરવું. પ્રભુની આજ્ઞા ધ્યાનમાં રાખીને તે મુજબ વર્તન કરવું, આશાતના ટાળવી. કોઈને દુઃખ દેવું નહીં. ભગવાનના ચારિત્રોનો વિચાર કરવો, કેવી રીતે વર્તવાથી

તેઓ મોક્ષે ગયા. આપણને શું કરવાનું તેઓ બતાવી ગયા છે. આ બધાનો શાંત પણે વિચાર કરવો, તે પ્રમાણે વર્તવાનો પ્રયાસ કરવો.

આપણે આપણા ધંધા રોજગારમાં ગમે તેવા ગુંથાએલા હોઈએ તોપણ આટલી બાબત તો આપણા ખ્યાલમાંજ હોવી જોઈએ કે મન વચન અને કાયાથી થતાં દરેક કૃત્યો બની શકે તેટલો દરજ્જો આપણને તથા અન્યને પરિણામે સુખરૂપ હોય, વ્યવહાર જેટલો બની શકે તેટલો ચોખ્ખો શુદ્ધ રાખવા તત્પર રહેવું. અને એમ છતાં જે કાંઈ દોષ થઈ જાય તેની નિર્જરા-ક્ષમાપના અર્થે સામાયિક-પૂજા આદિ ભાવ પૂર્વક કરવાં. સામાયિકાદિ કરીને અટકવાનું નથી. પણ તે તે વિષયોનો વિચાર કરી તેવા પ્રકારના દોષ ફરી જાણતે ન થાય તેવી કાળજી રાખવી.

(૧) શ્રીનવકાર-પંચપરમેષ્ઠિસ્તવન-સુખમાં વિધનના કારણ ભૂત રાગાદિ શત્રુ ઉપર જય મેળવી અનંત સુખનો રસ્તો બતાવવાવાળા શ્રી અરિહંત, સિદ્ધ પદને પામેલા શ્રી સિદ્ધ ભગવાન, અનંત સુખ આપે એવા આચાર પાળવા પળાવવા વાળા શ્રી આચાર્ય મહારાજ; વસ્તુનું ખર્ચ ભાન કરાવનાર શ્રી ઉપાધ્યાય મહારાજ અને આ પદો મેળવ-

વાને તત્પર થયેલા સાધુ મુનિરાજને નમસ્કાર. આ મંત્ર સર્વોત્તમ માંગલિક રૂપ છે.

(૨) શ્રી ધર્માપથિકી-ધરિયા વહિયં હાલવા ચાલવાથી જ્ઞાણતાં અજ્ઞાણતાં હરેક પ્રકારે જીવની વિરાધના થઇ હોય તેને માટે માફી રૂપ અજ્ઞાણતાં જે કૃત્ય થયું હોય તેને માટે જો અંતઃકરણપૂર્વક પશ્ચાતાપ થાય તો તેવું કૃત્ય સુખની આડે આવતું નથી. આ પ્રકારનું જે કૃત્ય થયું હોય તેના પશ્ચાતાપને માટે કાઉસ્સગ્ગ કરવાનો છે. જેની અંદર મન-વચન કાયાના એકતારથી પ્રભુનું ધ્યાન કરવાનું છે. કાઉસ્સ-ગ્ગની અંદર એક ચિત્ત હોવું ઘટે. કોઈ કુદરતી કારણ છીંક આદિનું નહે. જેને માટે ખીજો કશો ઉપાય નથી. તેથી તેને માટે “અન્નથથો માં આગાર-છુટ જતાવેલ છે. કાઉસ્સ-ગ્ગમાં વૃત્તિસ્થિર રહેવા માટે પ્રભુના નામ તથા ગુણોનું રટણ કરવાનું છે. જેને માટે લોગસ્સનો પાઠ છે. હાલતાં ચાલતાં અને ખીજાં કામકાજ કરતાં કોઈ પણ જીવને હરકોઈ પ્રકારે દુઃખ આપ્યું હોય તેને માટે પશ્ચાતાપ પૂર્વક માફી માગવા માટે ગમણાગમણ વગેરેના પાઠો છે.

(૩) શ્રી પંચિંદિય અથવા ગુરુગુણગ્રામ-ગુરુ પ્રત્યે પૂજ્યભાવ ઉપજવાના કારણ રૂપ ગુરુ ગુણોનું પંચિંદિયમાં વર્ણન

છે, વૃત્તિને ખીજા વિચારોમાં ન જવા માટે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવની હદ બતાવી તેની બહાર તેને (વૃત્તિને) નહીં જવા દેવાનો બોધ કરેલો છે. આટલું બન્યા પછી સામાયિકનું પચ્ચબાણ લેવાનું છે, તેમાં પ્રથમ ગુરૂને વિનય પૂર્વક સુખ-શાતા પૂછ્યા પછી કરેલાં કામો માટે માફી માગવાનો વાંદણનો પાઠ આવે છે. જાણતાં અજાણતાં મન, વચન અને કાયાથી જે કૃત્યો બનવાનો સંભવ હોય, કેટલીએક જુજ બાબતો જેને આપણે સામાન્ય માનતા હોઈએ, અગર જેના ખોટાપણનો આપણને ખ્યાલ પણ ન હોય અને પરિણામે દોષ યુક્ત હોય તે તમામના પશ્ચાત્તાપ રૂપે; અને આવાં કૃત્યો પાપયુક્ત છે, માટે તેનાથી ચેતીને ચાલવા માટે ખ્યાલમાં રહેવા અતિચારનો પાઠ છે. આટલે સુધી આવ્યા પછી કંઈક નિર્મળતા આવે છે. ત્યાર પછી પ્રભુના ગુણ ગાવા, સ્તુતિ કરવી, અને આ બંધનમાંથી છોડાવવા દેવ-વંદન કરવાનું છે. ઉપસર્ગહર-સર્વ પ્રકારના દુઃખ-આધિ-વ્યાધિ-ઉપાધિ દુર કરવા પ્રભુસ્તુતિ રૂપે આ પાઠ છે. પ્રભુના વિવિધ પ્રકારના ઉપકારાનુસાર ઉપમા આપી શરણ માગવા નમુશ્ચુણનો પાઠ છે. અચલ ગચ્છના ઉપકારી ગુરૂમહારાજને વંદન કરવાનો પાઠ છે. પંચપરમેષ્ઠિની સ્તુતિ કરી આત્મા વિષે વિચાર કરવા માટે સજ્જાય છે. મન કંઈક કુણું થયા

પછી વ્રત-નિયમ માટે પ્રત્યાજ્ઞાનની બાબત રાખેલ છે સામાયિક પતિકમણ કરતાં મન-વચન કાયાના દોષ લાગે તેની માફી ઇચ્છીને સામાયિક પૂર્ણ કરવાનો પાઠ છે વગેરે વગેરે.

શિક્ષકે ધર્મનું શિક્ષણ એવા પ્રકારે આપવું કે તેનો વિશેષ અર્થ શું હશે ? તે જાણવાની તેઓનામાં ઇચ્છા રહ્યા કરે અને ધંધારોજગારમાં અવકાશે તેના અર્થ આદિનો અભ્યાસ જારી રાખવા તેઓ ઇતેજાર રહે.

‘ પ્રભુ ભજો નીતિ સજો પરોડો પરોપકાર ’

વંદના પૂજથી પ્રભુ ભજવાનું કહ્યું. સામાયિક આદિમાં નીતિનું સૂચવન થયું; હવે પરોપકાર વિષે કહેવાનું રહે છે. પરોપકાર નિર્જરાનું મોટામાં મોટું સાધન છે. પોતાને ભોગવવાં પડેલ દુઃખો આપણે ભોગવવાં ન પડે એ દયામય હેતુથી ભગવાને આપણને ઉત્તમ રસ્તા બતાવવા સૂચવન કર્યું છે કે જની શકે તેટલા સુધી હરકોઈ પ્રકારે અન્યને મદદ કરવી, આવું આપણાથી થણે એછે લાગે બને છે. બંદકે આપણે પરોપકાર કરી શકતા નથી, તો પછી એટલું તો જની શકવા જોગ છે કે આપણાથી કોઈને—દુઃખ તો નજ થવું જોઈ એ પોતાને ઇષ્ટ લાગે તેવો નિર્દોષ આનંદ, સુખ ભોગવવાને વાંધો નથી પણ બીજાના પ્રાણોને આપણે કોઈ પણ પ્રકારે

દુભાવવાં જોઈએ નહીં. આપણામાં જેવો જીવ છે તેવોજ કીડી આદિ પ્રાણી તથા ઝાડોમાં છે. જેમ દુઃખ આપણને અપ્રીય છે તેમ તે બધા જીવોને પણ છે, સુખ આનંદ ભોગવવાનો જેટલો આપણને હક્ક છે, તેટલોજ બીજાને છે. આપણે એમ ઇચ્છીએ કે બીજા કોઈ આપણને દુઃખ ન દે, આપણા સુખમાં હરકત ન કરે. તો આપણી પણ એજ ફરજ છે કે આપણે બીજાને દુઃખ થવામાં કારણભૂત ન થવું. બીજાને હરકત કર્તા ન થવું.

આ વગેરે બાબતો પ્રસંગાનુસાર બાળકોને સમજાવી સૂત્રપાઠ મોઢે કરાવવો.

—:૦:—

ઉત્તમ ગૃહસ્થ.

સંસારમાં રહ્યા છતાં પણ ઉત્તમ શ્રાવકો ગૃહસ્થાશ્રમથી આત્મસાધનને સાધે છે, તેઓનો ગૃહસ્થાશ્રમ પણ વખણાય છે. તે ઉત્તમ પુરુષ, સામાયિક ક્ષમાપના ચોવિહાર પ્રત્યાખ્યાન વગેરે યમ નિયમને સેવે છે. પરપત્નિ ભણી મા બહેનની દ્રષ્ટિ રાખે છે.

સત્પાત્રે યથાશક્તિ દાન દે છે.

શાંત મધુરી અને કોમળ ભાષા બોલે છે.

સત્ શાસ્ત્રનું મનન કરે છે.

બને ત્યાંસુધી ઉપજીવિકામાં પણ માયાકપટ ઇત્યાદિ કરતા નથી. સ્ત્રી, પુત્ર, માતા, તાત, મુનિ અને ગુરુ એ સઘળાંને યથાયોગ્ય સન્માન આપે છે.

મા બાપને વિનયથી ધર્મનો બોધ આપે છે.

યત્નથી ઘરની સ્વચ્છતા, રાંધવું, સીંધવું, શયન વગેરે રખાવે છે. પોતે વિચક્ષણતાથી, સ્ત્રી, પુત્રને વિનયી અને ધર્મી કરે છે.

કુટુંબમાં સંપત્તિ વૃદ્ધિ કરે છે.

આવેલા અતિથિનું યથાયોગ્ય સન્માન કરે છે

ચાચકને ક્ષુધાતુર રાખતો નથી.

સત્ પુરૂષોનો સમાગમ અને તેઓનો બોધ ધારણ કરે છે.

સમર્થાદિ અને સંતોષ યુક્ત નિરંતર વર્તે છે.

યથાશક્તિ શાસ્ત્ર સંચય ઘરમાં રાખે છે.

અદ્ય આરંભથી વ્યવહાર ચલાવે છે.

આવો ગ્રહસ્થાવાસ ઉત્તમ ગતિનું કારણ થાય
એમ જ્ઞાનીઓ કહે છે.

શ્રી મોક્ષમાળા.

શ્રાવકના ગુણ,

સદગુરુ કહે નિસુણો ભવિ લોક, ધર્મ વિના ભવ હોએ ફેક;
ગુણ વિણધર્મ ફીઓ પણ તથા, અંક વિના મીડાં હોય ચથા.
ધર્મ રચણને તેહજ યોગ, જેહન અંગે ગુણ આલોગ;
શ્રાવકના ગુણ તે એકવીશ, સૂત્રે ભાખ્યા શ્રી જગદીશ.
પહેલે ગુણે છલછલિયો ન હોય, ખીજે ઇન્દ્રિય પટુતા જોય;
ત્રીજે સૌમ્ય સ્વભાવી જાણ, ચોથે લોકપ્રિય શુભ વાણ,
ચિત્ત સંકલેશ તજે પાંચમે, છઠે અપયશથી વીરમે;
પરને વંચક નહિ સાતમે, દાક્ષિણ્યવંત હોયે આઠમે.
લજ્જાવંત નર નવમે કહ્યો, કર્ણાકારિ દશમે લહ્યો;
એકાદશમે હોય મધ્યસ્થ, દ્વાદશમે ગુણ રાગી પ્રશસ્ત.
ધર્મ કથા વદલભ તેરમે, શુભ પરિવાર સહિત ચઉદમે;
ઉત્તર કાલે નિજ હિતકાર, કરે કાજ પંચરમે વિચાર.
ષોડશમે ગુણ દોષ વિશેષ, જાણે નિજપર સમવડ લેખ;

શ્રદ્ધાચાર જ્ઞાનાદિક વૃદ્ધ, સત્તરમે સેવે તે સિદ્ધ,
 અઠદશમે ગુણવંત મહંત, તેહનો વિનય કરે મન ખંત,
 ન વિસારે કીધો ઉપકાર. શ્રાવક ગુણ ઓગણીશમે સાર.
 મનની સુહુ સાંધે પર અર્થ, વીશમા ગુણના ધારો અર્થ,
 ધર્મ કાર્ય કરવે હોય દક્ષ, એકવીશમે ગુણ એ પ્રત્યક્ષ.
 એ માંહેલા ઓગણીશ વિરતિ, શ્રાવક ધર્મની નહીં પ્રતિપત્તિ
 ચોથા અઠદશમા ગુણ વિના, અંગિ કર્યો પણ હારે જના.
 તે માટે ગુણ અંગે ધરો, જિમ શ્રાવકપણું સુધું વરો,
 પંડિત શાંતિવિજયનો શિષ્ય, માનવિજય કહે ધરી જગીશ.

શ્રાવકની કરણી.

શ્રાવક તું ઉઠે પરભાત, ચાર ઘડી લે પાછલી રાત,
 મનમાં સમરે શ્રી નવકાર, જીમ પામે ભવ સાયર પાર. ૧
 કવણ દેવ કવણ ગુરૂ ધર્મ, કવણ અમારૂં છે કુલ કર્મ,
 કવણ અમારો છે વ્યવસાય, એવું ચિંતવજે મનમાંય. ૨
 સામાયિક લેજે મન શુદ્ધ, ધર્મની હૈંડે ધરજો ભુદ્ધ,
 પડિક્કમણું કરે રથણી તણું, પાતીક આલોઇ આપણું. ૩
 કાયા શકતે કરે પરચખાણ, શુદ્ધિ પાળે જીનની આણ,
 ભણજે ગણજે સ્તવન સજઝાય, જિણ હુંતી નિસ્તારો થાય. ૪
 ચીતારે નિત્ય અઠદમે નીમ, પાળે દયા જીવંતા સીમ,
 દેહરે જઈ જીહારે દેવ, દ્રવ્ય ભાવથી કરજે સેવ. ૫

- પૂજા કરતાં લાભ અપાર, પ્રભુજી મોહાટા મુક્તિદાતારે,
જે ઉથાપે જીનવર દેવ, તેહને નવ દંડકની દેવ. ૬
- પોશાળે ગુરૂવંદને જાય, સુણજે વખાણ સદા ચિત્ત લાય,
નિર્દુષણ સૂજતો આહાર, સાધુને દેજે સુવિચાર. ૭
- સામિવત્સલ કરજે ઘણું, સગપણ મોહટું સ્વામિ તણું,
દુઃખીયા હીણા દીનને દેખ, કરજે તાસ દયા સુવિશેષ, ૮
- ઘર અનુસારે દેજે દાન, મોહોટાસું મ કરે અભિમાન,
ગુરૂને મુખ લેજે આખડી, ધર્મ ન મુકીશ એકે ઘડી. ૯
- વારૂ શુદ્ધ કરે વ્યપાર, ઓછા અધિકાનો પરિહાર,
મ ભરજે કેની કુડી શાખ, કુડાં જનસું કથન મ ભાખ. ૧૦
- અનંતકાય કહ્યાં બત્રીશ, અલક્ષ બાવીશ વિશ્વાવીશ,
તે ભક્ષણ નવિ કીજે કીમે. કાયાં કુણાં ફળ મત જીમે. ૧૧
- રાત્રી ભોજનના બહુ દોષ, જાણીને કરજે સંતોષ,
સાજી, સાખુ, લોહને ગળી, મધુ ધાવડી મત વેચો વળી. ૧૨
- વળી મ કરાવે રંગણ પાસ, દુષણ ઘણાં કહ્યાં છે તાસ,
પાણી ગળજે બે બેવાર, અણગળ પીતાં દોષ અપાર. ૧૩
- જીવાણીના કરંજે યત્ન, પાતક છંડી કરજે પુણ્ય,
છાણાં ઈંધણ ચૂલો જોય, વાવરજે જીમ પાપ ન હોય. ૧૪
- ધૃતની પેરે વાવરજે નીર, અણગળ નીર મ ધોઈશ ચીર,
ખારે વ્રત સુધાં પાળજે, અતિચાર સઘળાં ટાળજે. ૧૫

કહ્યાં પંદરે કર્મહાન, પાપ તણી પર હરજે ખાણુ;
 માથે મ લેજે અનર્થ દંડ, મિથ્યા મેલ મ ભરજે પિંડ. ૧૬
 સમકિત શુદ્ધ હૈંડે રાખજે, જોલ વિચારીને ભાખજે;
 પાંચ તિથિ મ કરીશ આરંભ, પાળો શીયળ તજે મન દંભ ૧૭
 તેલ, તક, ધૂત, દુધ ને દહીં, ઉઘાડાં મત મેલો સહી,
 ઉત્તમ ઠામે ખરચો વિત્ત, પર ઉપકાર કરો શુભચિત્ત. ૧૮
 દિવસ ચરિમ કરજે ચોવિહાર, ચાર આહાર તણો પરિહાર,
 દિવસ તણા આલોધએ પાપ, જિમ ભાંજે સઘળાં સંતાપ. ૧૯
 સંધ્યાયે આવશ્યક સાચવે, જીનવર ચરણ શરણ ભવભવે,
 ધારે શરણ કરી દ્રઢ હોય, સાગારી આણુસણુ લે સોય. ૨૦
 કરે મનોરથ મન એહવા, તીરથ શેત્રુંજય જાયવા.
 સમેતશિખર આણુ ગિરનાર, ભેટીશ હું ધન ધન અવતાર. ૨૧
 શ્રાવકની કરણી છે એહ, એહથી થાએ ભવનો છેહ,
 આઠે કર્મ પડે પાતળાં, પાપ તણા છુટે આમળા. ૨૨
 વાડુ લહિયે અમર વિમાન, અનુક્રમે પામે શીવપુર ઠામ,
 કહે જિનહર્ષ ઘણે સસનેહ, કરણી દુઃખ હરણી છે એહ. ૨૩

સમકિત.

જળ લગે સમકિત રત્નકું, પાયા નહી પ્રાણી,
 તળ લગે નિજ ગુણ નવિ વધે, તડુ વિણુ જિમ પાણી જળ ૦ ૧

તપ સંયમ કિરિયા કરો, ચિત્ત રાખો ઠામ,
 દર્શન વિષુ નિષ્કળ હોય, જિમ વ્યોમે ચિત્રામ. જળ૦ ૨
 સમકિત વિરહિત જીવને, શિવસુખ હોયે કેમ,
 વિષુ હેતુ કાર્ય ન નીપજે, મૃદ વિષુ ઘટ જેમ. જળ૦ ૩
 પરંપર કારણ મોક્ષકો, એ છે સમકિત મૂલ,
 શ્રેણિક પ્રમુખ તણી પરે, હોય સિદ્ધિ અનુકૂલ. જળ૦ ૪
 ચાર અનંતાનુબંધીઆ, ત્રિક્ દર્શન મોહ.
 જ્ઞાન કહે જે ક્ષય કરે, વંદું તે જિત કોહ. જળ૦ ૫

ક્ષમાપના.

હે ભગવાન્ ! હું બહુ ભૂલી ગયો. મેં તમારાં
 અમુલ્ય વચનને લક્ષમાં લીધાં નહીં. મેં તમારાં
 કહેલાં અનુપમ તત્ત્વનો વિચાર કર્યો નહીં. તમારાં
 પ્રણીત કરેલાં ઉત્તમ શીલને સેવ્યું નહીં. તમારાં
 કહેલાં દયા, શાંતિ, ક્ષમા અને પવિત્રતા મેં ઓળ-
 ખ્યાં નહીં. હે ભગવાન્ ! હું ભુલ્યો, આચર્યો, રઝ-
 ળ્યો અને અનંત સંસારની વિટમ્બનામાં પડ્યો
 છઉં. હું પાંપી છઉં. હું બહુ મદોન્મત્ત અને કર્મ
 રજથી કરીને મલીન છઉં. હે પરમાત્મા ! તમારાં
 કહેલાં તત્ત્વ વિના મારો મોક્ષ નથી. હું નિરંતર પ્રય-

ચમાં પડ્યો છઉં; અજ્ઞાનથી અંધ થયો છઉં; હું
 નિરાશ્રીત છઉં, અનાથ છઉં, નિરાગી પરમાત્મા !
 હવે હું તમારૂં, તમારા ધર્મનું અને તમારા મુનિનું
 શરણુ ગ્રહું છઉં. મારા અપરાધ ક્ષય થઈ હું તે સર્વ
 પાપથી મુક્ત થઉં, એ મારી અભિલાષા છે. આગળ
 કરેલાં પાપોનો હું હવે પશ્ચાતાપ કરું છઉં. જેમ
 જેમ હું સૂક્ષ્મ વિચારથી ઊંડો ઉતરું છઉં, તેમ તેમ,
 તમારા તત્ત્વના ચમત્કારો મારા સ્વરૂપનો પ્રકાશ કરે
 છે. તમે નિરાગી, નિર્વિકાર, સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ,
 સહજનંદી, અનંતજ્ઞાની, અનંતદર્શી અને ત્રેલોક્ય
 પ્રકાશક છો. હું માત્ર મારા હિતને અર્થે તમારી
 શાક્ષિએ ક્ષમા ચાહું છઉં, એક પણ પણ તમારા
 કહેલાં તત્ત્વની શંકા ન થાય, તમારા કહેલા રસ્તામાં
 અહોરાત્ર હું રહું, એજ મારી આકાંક્ષા અને વૃત્તિ
 થાયો. હે સર્વજ્ઞ ભગવાન ! તમને હું વિશેષ શું કહું ?
 તમારાથી કંઈ અજાણ્યું નથી, માત્ર પશ્ચાતાપથી હું
 કર્મજન્ય પાપની ક્ષમા ઇચ્છું છઉં,—ૐ શાંતિઃ !
 શાંતિઃ ! શાંતિઃ !

તિથિ કરનાં નામ.

પિતાનાં નામ.

૧	શ્રી ઋષભદેવ.	નાભિરાજ
૨	શ્રી અજિતનાથ	જીતશત્રુ
૩	શ્રી સંભવનાથ.	જીતારી
૪	શ્રી અભિનંદનસ્વામિ.	સંવર
૫	શ્રી સુમતિનાથ	મેઘરાજ
૬	શ્રી પદ્મપ્રભુ.	શ્રીધર
૭	શ્રી સુપાર્થનાથ.	પ્રતીઠ
૮	શ્રી ચંદ્રપ્રભુ,	મહાસેન
૯	શ્રી સુવિધિનાથ.	સુગ્રીવ
૧૦	શ્રી શીતલનાથ,	દ્રઢરથ
૧૧	શ્રી શ્રેયાંસનાથ.	વિષ્ણુ
૧૨	શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામિ.	વસુપૂજ્ય
૧૩	શ્રી વિમલનાથ.	કૃતવર્મ
૧૪	શ્રી અનંતનાથ.	સિંહસેન
૧૫	શ્રી ધર્મનાથ.	ભાનુ
૧૬	શ્રી શાંતિનાથ.	વિશ્વસેન
૧૭	શ્રી કુંથુનાથ.	સુરરાજ
૧૮	શ્રી અરનાથ.	સુદર્શન
૧૯	શ્રી મહિલનાથ.	કુંભરાજ
૨૦	શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામિ,	સુમિત્ર
૨૧	શ્રી નમિનાથ.	વિજય
૨૨	શ્રી નેમિનાથ.	સમુદ્રવિજય
૨૩	શ્રી પાર્થનાથ.	અવસેન
૨૪	શ્રી મહાવીર સ્વામિ.	સિદ્ધાર્થ

માતાનાં નામ.

લાંછન.

મરૂદેવી

વિજયા

સેના

સિધ્ધાર્થા

મંગલા

સુશિમા

પૃથ્વી

લક્ષ્મણા

રામા

નંદા

વિષ્ણુ

જયા

શ્યામા

સુયશા

સુવૃતા

અચિરા

શ્રીરાણી

દેવીરાણી

પ્રભાવતી

પદ્મા

વિપ્રા

શિવા

વામા

ત્રીશલા

વૃષભ—બળદ

હસ્તિ—હાથી

અશ્વ—ધોડો

કપિ—વાંદરો

ક્રાંત્યપક્ષી—કુકડો

પદ્મ કમળ—રાતુ ફુલ

સ્વસ્તિક—સાથીઓ

ચંદ્રમા

મગરમંચ

શ્રીવત્સ

ગેડો

મહિષ-પાડો

શુકર

સીંચાણો

વજ્ર

મૃગ-હરણ

બોકડો

નંદાવત

કળશ

કાચબો

નિલોપ્તલ—લીલુ કમળ

શંખ

સર્પ

સિંહ

નમો નાળસ.

શ્રી

દેવવંદન પ્રકરણ.

પ્રથમ નવકાર પંચનમસ્કાર રૂપ.

નમો અરિહંતાણું, નમો સિદ્ધાણું,
નમો આયરિયાણું, નમો ઉવજ્જાયાણું,
નમો લોચે સંવ સાહુણું.

એસો પંચ નમુક્કારો, સંવપાવપ્પણાસણો,
મંગલાણું ચ સંવેસિં, પદમં હોમ મંગલં. ॥

સવારના શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનનાં દર્શન કરવા જવું ત્યારે સ્વચ્છ અને મર્યાદાવાળાં કપડાં પહેરીને જવું. જિન મંદિરે જવા નીકળ્યા પછી બનતાં સુધી રસ્તામાં ખીજા કામે રોકાવું નહીં. જિનમંદિરમાં પ્રથમ દાખલ થવા પહેલાં સંસાર વ્યવહારના બધા વિચાર છોડી દેઈ જે કામે આવ્યા છીએ તે કામનું મનમાં રટણ હોવું જોઈએ. આ બાબતનું સ્મરણ રહેવા માટે (પહેલી 'નિરસહી' શબ્દ ઉચારવો. જિનમંદિરની અંદર વાતો કરવી પડે તો તે પણ તેને લગતી બાબતો

વિષેજ થઈ શકે. ખીજી વાતો કરવાથી પ્રભુની આજ્ઞાનું અપ-
માન થાય છે, ખીજા દ્વારમાં પેસતાં (ખીજી) ‘નિસ્સહી’ કહેવી
અને તેનો હેતુ એ છે, કે પ્રભુભક્તિ સિવાય ખીજા વિચાર
કરવા જોઈએ નહીં. અને પ્રભુપ્રતિમા સન્મુખ આવતી વખતે
(ત્રીજી) ‘નિસ્સહી’ શબ્દ ઉચ્ચારવો. જેનો અર્થ એવો થાય
છે કે મન વચન કાયા ભગવાન તરફજ હોવાં જોઈએ. ખીજા
કશાપણ વિચાર કે બાબતોમાં આપણું મન જરાપણ ખેંચાવું
જોઈએ નહીં.

પ્રભુ સન્મુખ આવતાં પ્રથમ જોલવું.

પ્રભુદર્શન સુખસંપદા, પ્રભુદર્શન નવનિષ્ઠિ;
પ્રભુદર્શનથી પામીયે, સકલ પદારથ સિષ્ઠિ.

હવે જો દ્રવ્ય પૂજા કરવી હોય તો પ્રથમ તે કરવું અને
પ્રભુને ચંદન વડે પૂજા કરતાં નીચેના દુહા દરેક અંગે પૂજા
કરતી વખતે જે અંગને લગતા જે દુહા હોય તે મનમાં ચિંતવવા

દ્રવ્ય પૂજા.

જલ ભરી સંપુટ પત્રમાં, યુગલિક નર પૂજાંત,
ઋષભ ચરણ અંગુઠો, દાયક ભવજલ અંત.
જનુ ખલે કાઉસ્સગ્ગ રહ્યા, વિચર્યા દેશ વિદેશ,
ખડાં ખડાં કેવલ લહ્યું, પૂજે જનુ નરેશ.

લોકાંતિક વચને કરી, વરસ્યા વરસી દાન,
 કર કંઠે પ્રભુ પૂજના, પુજે ભવિ બહુ માન,
 માન ગયું દોય અંશથી, દેખી, વીર્ય અનંત,
 ભુજ બલે ભવજલ તર્યા, પુજે ખંધ મહંત,
 રત્નત્રયિ ગુણ ઉજલી, સકલ સુગુણ વિશરામ,
 નાભિ કમલની પુજના, કરતાં અવિચલ ધામ,
 હૃદય કમલ ઉપશમ બળે, બાળ્યા રાગને રોષ,
 હૈમ દહે વન ખંડને, હૃદય તિલક સંતોષ.
 સોલ પહોર દેઈ દેશના, કંઠ વિવર વર્તુલ,
 મધુર ધ્વની સુરનર સુણે, તિણે ગળે તિલક અમૂલ.
 તીર્થંકર પદ પુણ્યથી, ત્રીભુવન જન સેવંત.
 ત્રિભુવન તિલક સમા પ્રભુ, ભાલ તિલક જ્યવંત.
 સિદ્ધશિલા ગુણ ઉજલી, લોકાંતે ભગવંત.
 વસિયા તિણે કારણ ભવિ, શિર શિખા પુજંત.
 ઉપદેશક નવતત્વના તેણે નવ અંગ જિણુંદ,
 પુજે બહુ વિધ ભાવથી, કહે શુભ વીર મુણિંદ.

અંદનપુજ કર્યા પછી નીચેના દુહા બોલવા અને તેના ઉપર વિચાર કરવો.

જીવણ જીનવર પુજીયે, પુજના ફલ જોય,
 રાજ નમે પ્રજા નમે, આણ ન લોપે કોય.
 કુંભે ખાંધ્યું જલ રહે, જલ વિના કુંભ ન હોય,
 જ્ઞાને ખાંધ્યું મન રહે, ગુરુ વિના જ્ઞાન ન હોય
 ગુરુ દીવો ગુરુ દેવતા, ગુરુ વિના ઘોર અંધાર.
 જે ગુરુ વાણી વેગલા, તે રડવડીઆ સંસાર.
 ભાવે ભાવના ભાવિયે, ભાવે દીજે દાન.
 ભાવે જિનવર પુજીયે, ભાવે કેવલ જ્ઞાન.
 પ્રભુ નામની ઐષધી, ખરે મનસું ખાય,
 રોગ ખીણ વ્યાપે નહીં, મહા દોષ મિટ જાય,
 પ્રભુ પુજનકું હું ચંદ્યો કેશર ચંદન ઘનસાર,
 નવે અંગે પુજા કરું, ભવસાયર પાર ઉતાર.
 પાંચ કોટીને કુલડે પામ્યો દેશ અઢાર.
 કુમારપાલ રાજ થયો વત્યો જય જયકાર.

દ્રવ્ય પૂજા પૂર્ણ થયા પછી ભાવ પૂજા કરવાની. અગર
 દ્રવ્ય પૂજા ન કરવી હોય અને માત્ર ભાવ પુજા કરવી હોય
 તેને માટે નીચે મુજબ કરવું.

ભાવ પૂજા.

દ્રવ્ય પુજા કરતી વખતે મુખકોશ ખાંધ્યો, હોય તે છોડી આપી ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેઈ ચૈત્યવદન વિધિ પ્રમાણે શરૂ કરવું.

પ્રભુ સન્મુખ ડાબો પગ ઉભો રાખી જમણા પગ ઉપર બેસી બાજેઠ ઉપર શુદ્ધ આખા ચોખાનો સ્વસ્તિક (સાથીઓ) કરવો, ઉપર ચોખાની ત્રણ ઢગલીઓ કરવી; અને સાથીઓ ઉપર વચ્ચમાં ૭ અર્ધચંદ્રાકાર ચોખાનો કરવો. તે વખતે મન-માં એમ ધારવું અથવા વચનથી એમ બોલવું કે હે પ્રભુ આ ચારગતિરૂપ સંસારથી છુટું; જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર પામું; અને છેવટે સિદ્ધશિલા ઉપર આપની પેઠે બિરાજું. સાથીઓ એ ચાર ગતિ (દેવ-મનુષ્ય-નારકી-તિર્યંચ) સૂચવે છે. માટે સાથીઓ કરતી વખતે એ ચાર-ગતિથી છુટવાની ભાવના ભાવવી પછી ઉપલી ત્રણ ઢગલીઓ આત્માના ગુણ (જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર) સૂચવે છે, તો તે ત્રણ ઢગલી કરતાં એ ત્રણ ગુણ પામવાની ભાવના ભાવવી. અને અર્ધચંદ્રાકાર સિદ્ધશિલા કે જ્યાં સિદ્ધ ભગવાન બીરાજે છે એ સૂચવે છે, માટે એ અર્ધચંદ્રાકાર કરતાં સિદ્ધશિલા પામવાનું ચિંતવવું. આમ સ્વસ્તિક કર્યા પછી ચૈત્યવદન કરવું. ચોખા ઉજવલ અને આખા લેવા તેનું કારણ એ છે કે હે ! ભગવાન ભાવ ઉજવલ-આ અક્ષત-આખા ચોખાની પેઠે અખંડ હોજો.

અથ ખમાસમણ.

ધૃચ્છામિ ખમાસમણો વંદિઉં જવણિજ્જાએ.

નિસીહિચ્છાએ મથથએણ વંદામિ.

એ પ્રમાણે જોલી ૩ વખત ખમાસમણા દેવા. પછી પ્રભુની જમણી બાજુએ અગર તો સન્મુખ અને સ્ત્રીઓએ પ્રભુની ડાબી બાજુએ જમણા પગ ઉપર બેસવું અને ડાબો પગ ઉભો રાખવો. અને ધૃચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ચૈત્યવંદન કરું છ. એમ કહી ધૃચ્છં જોલી ચૈત્યવંદન જોલવું.

અથ ચૈત્યવંદન.

જય જય મહાપ્રભુ દેવાધિદેવ.

સર્વજ્ઞ, શ્રી વીતરાગ દેવ.

મુહ દીઠું પરમેસર, સુંદર સોમ સહાવ,

ભૂરિ ભવંતર સંચિઓ, નઠો સો સવિ પાવ,

જે મેં પાપ ક્રિયાં બાલાપણે, અહવા અન્નાણે,

અન્નભવંતર, સો સો ખંડ જયો પરમેસર,

તુહ મુહ દિઠું સિરિપાસ જિણેસર.

પાસ પસી પસાએ કરી વિનતડી અવધાર,

સંસારડો બીહામણો સામી, આવાગમણ નિવાર,

હૃથડા તે સુલખખણા, જે જિનવર પૂજંત;

એકે પુણે બાહિરા, સો પરધર કામ કરંત.
 કવણેવાડી વાવિયાં, કવણે ગૂંથ્યાં કુલ,
 કવણે જિનવર ચઢાવિયાં, ભાવ સરીસાં મૂલ,
 વાડી વેલો મહોરિયો, સોવન કુંપલિએણ.
 પાસ જીણેસર પુજીયે, પંચે અંગુલીએણ,
 દો ધોલા દો શામલા, દો ર-તોખ્ખલવણ,
 મરગયવન્ના દુન્નીજણ, સોલસ કંચન વણ.
 નીચ નીચ માન કરાવીયા, ભરહેસ નયણાનંદ.
 તે મેં ભાવે વંદીયા, એ ચોવીસે જણંદ.

કમ્મભુમિહિં, કમ્મભુમિહિં, પદમસંધયણિ,
 ઉકકોસય સ-તરિસય, જિણવરાણ વિહરંત લલ્લમધ,
 નવકોરિહિં કેવલીણ કોડીસહસ્સ નવ સાહુ ગમ્મમધ,
 સંપધ જિણવર વીસ મુણિ, ખિહું કોરિહિં વરનાણ.
 સમણહ કોરિ સહસ્સ દુઅ, થુણિસું નિચ્ચ વિહાણિ,
 જયઉ સામિ જયઉ સામિ, રિસહ સિરિ સિ-તુંજ,
 ઉજ્જિજંત પહુનેમિજિણ, જયઉ વીર સચ્ચઉરિ મંડણ
 ભરૂઅચ્છહિં મુણિસુવ્વય, મુહરિ પાસ દુહ દુરિઅ-
 ખંડણ, અવર વિદેહિં નિથયરા. ચિહું દિસિ વિદિસિ

જિં કેવિ, તીઆણાગય સંપધય, વંદુ જિણ સંવેવિ
 સત્તાણુવધસિહસ્સા, લખખા છપ્પન્ન અકુ કોડીઓ,
 પંચસયા ચકિત્તીસા, તિઅલોએ ચેધએ વદે.

ત્યાર પછી એકથી ચાર સુધી સ્તવનો બોલવાં. સ્તવન
 બોલ્યા પછી ઉભા થઈને ઉપસર્ગહર સ્તોત્ર બોલવું.

અથ ઉપસર્ગહર સ્તોત્ર.

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં, વંદામિ કમ્મધણુમુક્ક,
 વિસહર વિસનિન્નાસં, મંગલ કક્ષાણુ આવાસં.
 વિસહર પુલિંગમંતં, કંઠે ધારેઈ જો સયામણુઓ.
 તસ્સ ગહ રોગ મારી, દુકુજરા જંતિ ઉવસામં,
 ચિકુઉ દૂરે મંતો, તુઝ્ઝ પણામોવિ, બહુ ફલો હોઈ,
 નર તિરિયેસુવિ જીવા, પાવંતિ ન દુખખ દોહગ્ગં.
 તુહ સમ્મત્તે લધ્ધે, ચિંતામણિ કપ્પપાયવલ્લભિયે,
 પાવંતિ અવિગ્ધેણું, જીવા અયરામરં ડાણું.
 ધમ્મસંથુઓ મહાયશ ભત્તિપ્પમરનિભ્મરેણુ હિય્યએણુ
 તા દેવ દિજ્જબોહિં, ભવે ભવે પાસ જીણુચંદ.

અથ જંકિંચિ.

જંકિંચિ નામ તિથ્યં, સગ્ગે પાયાલિ તિરિય લોગાંમિ
 જાઈ જિણુમિંબાઈ તાઈ સંવાઈ વંદામિ,

એ મુજબ જોડ્યા પછી પ્રથમ માફક જેસીને નમુશ્ચુણું
(શકસ્તવન) કહેવું.

અથ નમુશ્ચુણું—શકસ્તવન.

નમુશ્ચુણું, અરિહંતાણું ભગવંતાણું, આઘગરાણું,
તિથ્યયરાણું, સયંસંબુધ્યાણું, પુરિસુત્તમાણું, પુરિસ
સિહાણું પુરિસવર પુંડરીઆણું પુરિસવર ગંધહૃથી-
ણું, લોગુત્તમાણું, લોગનાહાણું, લોગહિઆણું લોગપ-
ધવાણું, લોગપન્નજેઅગરાણું, અભયદયાણું, ચખ્ખુ-
દયાણું, મગ્ગદયાણું, સરણુદયાણું, બોહિદયાણું ધમ્મ-
દયાણું, ધમ્મદેસિયાણું, ધમ્મનાયગાણું ધમ્મસાર-
હીણું, ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવટ્ટીણું, અપ્પહિહયવરના-
ણદંસણધરાણું, વિઅદ્દછઉમાણું, જિણાણું જવયાણું,
તિન્નાણું, તારયાણું, બુદ્ધાણું બોહયાણું, મુત્તાણું
મોઅગાણું, સંવન્નૂણું સંવ દરિસણું, સિવ મયલ,
મરૂઅ મણુંત, મખ્ખય મંવાબાહ મપુણુરાવિત્તિ
સિદ્ધિગઘ નામધેયં, ઠાણું સંપત્તાણું, નમો જિણાણું
જઅભયાણું જેઅઅધ્યાસિંધ્યા, જેઅભવિરૂસંતિણુ
ગએ કાલે, સંપદઅ વટ્ટમાણુ, સંવે તિવિહેણુ વંદામિ.

ઉભા થઈને તીર્થ સ્તુતિ કરવી.

અથ તીર્થ રતુતિ.

જે અધ્યા તિથ્યયરા જે ભવિસંતિ આણાગએ કાલે
 જે આવિ વટમાણા, તે સંવે ભાવઓ નભિમે.
 સુરકયમણુયકયં વા ભુવનતિગે સાસયંચ જંતિથ્યં,
 તં સયલમિહડિઓ વિહુ, મણુ વયગુ તણુહિ પણુમામિ
 જથ્યય જણાણું જમ્મો,
 દિખખા નાણુંચ નિસિહિયા જથ્ય,
 જયંચ સમોસરણા, તાઓ, ભૂમિઓ વંદા.મિ,
 એવમસાસય સાસય, પરિમા થુણિયા જણુંદ ચંદાણુ
 સિરિમંમહિણિંદભુવણિંદ, ચંદમુણિવિંદથુઅમહિયા,

—10:—

અથ સ્તુતિ કાવ્ય.

દર્શનં દેવ દેવસ્ય, દર્શનં પાપ નાશનં;
 દર્શનં સ્વર્ગ સોપાનં, દર્શનં મોક્ષ સાધનં.

અર્હન્તો ભગવંત ઇંદ્રમહિતા, સિદ્ધાશ્ચ સિદ્ધિ સ્થિતા;
 આચાર્યાજીન શાસનોત્તતિકરાઃ પૂજ્યા ઉપાધ્યાયકા.
 શ્રીસિદ્ધાંત સુપાઠકા મુનિવરા રત્ન ત્રયારાધકા;
 પચૈતે પરમેષ્ઠિનઃ પ્રતિદિનં કુર્વંતુ વો મંગલં.

મંગલં ભગવાન વીરો, મંગલં ગૌતમ પ્રભુ;
 મંગલં સ્થુલીભદ્રાદ્યા, જૈનો ધર્મેસ્તુ મંગલં.

અષ્ટાપદે શ્રી આદિજીનવર વીર પાવાપુરિવર;
 વાસુપૂજ્ય ચંપા નયરસિદ્ધા, નેમ રેવાગિરિવર
 સમેતશિખરે વીશ જીનવર, મોક્ષ પહોતા મુનિવર;
 ચોવીશ જીનવર નિત્ય વંદુ સયલ સંઘસુહં કર.

સકલ કુશલ વલ્લિઃ પુષ્કરાવર્તમેધો,
 દુરિત તિમિર ભાનુઃ, કલ્પવૃક્ષોપમાન.
 ભવજલનિધિ પોતઃ, સર્વ સંપત્તિહેતુઃ,
 સંભવતુ ભવતાં ભો ! શ્રેયસે પાર્શ્વનાથઃ !

વીરઃ સર્વ સુરાસુરેન્દ્રમહિતો વીરં યુધ્ધાઃ સંશ્રિતાઃ
 વીરેણુભિહુતઃ સ્વકર્મનિચયો વીરાય નિત્યં નમઃ
 વીરાત્તીર્થમિદં પ્રવૃત્તમતુલં વીરસ્ય ઘોરં તપો.
 વીરે શ્રીધૃતિકીર્તિ કાંતિ નિચયઃ શ્રીવીર ભદ્રં દિશઃ

અથ આરતિ.

પેહેલી આરતી પ્રથમ જિણુંદા,
 શત્રુંજય મંડળુ ઋષભ જિણુંદા,
 શ્રી સિદ્ધાચલ તીર્થે આબ્યા.
 પૂરવ નવાણું ભવિક મન ભાબ્યા.

આરતી કીજે શ્રી જિનવરકી.

દ્વસરી આરતી શાંતિ જિણુંદકી,
 શાંતિ કરે પ્રભુ શિવ ભારગકી,
 પારેવો જેણે શરણે રાખ્યો,
 કેવલ પામીને ધર્મ પ્રકાશ્યો. આરતી૦
 ત્રીસરી આરતી શ્રી નેમનાથ,
 રાબુલ નારી તારી નિજ હાથ,
 સહસ પુરૂષશું સંયમ લીધો,
 કરી નિજ આતમ કારજ સીધો. આરતી૦

ચોથી આરતી ચિહુંગતિ વારી,
 પારસનાથ લવિક હિતકારી,
 ગોડીપાસ સંખેસરો પાસ,
 લવિજનની પૂરે મન આશા. આરતી૦

પાંચમી આરતી શ્રીમહાવીર,
 મેરૂ પરે જિમ રહ્યા ધીર,
 સાડાબાર વરસ તપ તપીયા
 કર્મ ખપાવીને શિવપુર વસિયા, આરતી૦

છણિપરે પ્રભુજીની આરતી કરશે,
 શુભ પરિણામે શિવપુર વરશે,
 કર જોડી સેવક એમ જોલે,
 નહીં કોઈ મારા જીનજીને તોલે. આરતી૦

અથ મંગલિક દીપક.

દીવોરે દીવો મંગલિક દીવો,
 આરતી ઉતારીને બહુ ચિરંજીવો. દી૦

સોહામણું ઘર પર્વદીવાલી,
 અંબર ખેલે અમરાબાલી. દી૦

દેવપાલ ભણે ધણે દેવ અન્નુઆલી,
 ભાવે ભગતે વિઘ્ન નિવારી. દી૦

દેવપાલ ભણે ઇણે કલિકાલે,
આરતી ઉતારી રાજા કુમારપાલે. દી૦

અમ ઘર મંગલિક જે ઘર મંગલિક,
અતુર્વિધ સંઘ ઘર મંગલિક દીવો. દી૦

અથ શ્રી જિનસ્તુતિ.

ભવ ભવ તુંમહિજ દેવ, ચરણ તોરાં ધરં;
ભવસાગરથી તાર, ચરજ આવી કરં,
પ્રભુ દર્શન સુખસંપદા, પ્રભુદર્શન નવનિદ્ધિ;
પ્રભુદર્શનથી પામીયે, સકલ પદારથ સિદ્ધિ.
જગત્સ્વામી મોક્ષગામી, મોક્ષગામી સુખકરો;
પ્રભુઅજરઅમરઅખંડ નિર્મલ, મોહ મિથ્યા તમહરો.
દેવાધિદેવા ચરણ સેવા, નિત્ય મેવા આપીયે;
નિજદાસ જાણી દયા આણી, આપ સમોવડ થાપીયે,
અનુભવરત્ન ચિંતામણિ, અનુભવસિદ્ધ સ્વરૂપ;
અનુભવ મારગ મોક્ષનો, અનુભવ કેવલરૂપ.
શ્રી અનંતનાથ પ્રગટ પરમેશ્વર;
અલિય વિદ્ન સવિદુર કરે.

વાટ ઘાટ સમરે જે સાહેબ, ભય ભંજન ચક્રચુર કરે,
લીલાલચ્છી દાસ તુમારો કોઈ પૂજે કોઈ અરજ કરે.

પ્રભુ નજર કરીને નિરખો સાહેબ;

તુમ સેવક અરદાસ કરે,

આબુ અષ્ટાપદ ગિરનાર, સમેતશિખર શત્રુંજય સાર
પંચે તિરથ ઉત્તમ ધામ, સિદ્ધિ ગયા તેને કરં પ્રણામ

શ્રી ગુરૂ વાંદણા પ્રકરણ.

શ્રી મુનિમહારાજ પાસે જવું ત્યારે પ્રથમ બે બખત
ખમાસમણા દેવા, ત્યારબાદ ઉભા થઈને મુનિમહારાજને સુખ-
શાતા પુછવી, તે નીચે મુજબ:—

ધન્યકાર, સુહરાઈ, સુહદેવસિ, સુખ તપ
શરીર નિરાખાધ, સુખ સંજમ યાત્રાનિર્વહોછોજી ?
સ્વામી શાતા છે જી ?

(ગુરૂમહારાજ દેવગુરૂ પસાયેજી, એવો ઉત્તર આપે
ત્યાર પછી)

મથ્યેએણુ વંદામિ.

કહી માથું નમાવી પગે લાગવું, અને ઉભા રહીને આજ્ઞા લેવી કે:—

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્, અભ્યુક્તિઓમિ
અભિભંતર દેવસિચ્ચં ખામેઉં ?

ગુરૂ મહારાજ આજ્ઞા કરે ત્યારે ‘ઇચ્છ’ કહીને વાંદણા દેવાની પેઠે નીચા નમીને જમણે હાથ ભોંય ઉપર અવળો આગળ ધરવો અને ડાબા હાથ વંડે મોં આગળ કપડું ધરી રાખી નીચે પ્રમાણે બોલવું:—

ઇચ્છં ખામેમિ*દેવસિચ્ચં જંકિંચિ અપત્તિચ્ચં પરપત્તિચ્ચં
ભત્તે પાણે વિણુચ્ચે વેચ્ચાવચ્ચે આલાવે સંલાવે;
ઉચ્ચાસણે સમાસણે અંતરભાસાચ્ચે ઉવરિભાસાચ્ચે
જંકિંચિ મજ્જ વિણુયપરિહીણું સુહુમંવા ખાયરં
વા; તુપ્પે જાણુહ અહં ન યાણામિ તસ્સ મિચ્છામિ
દુક્કડં.

એ પ્રમાણે બોલીને ઉભા થઈ પગે લાગવું.

* સવાર હોય તો ‘રાધયં’ કહેવું રાત્રી કે સાંજ હોય તો ‘દેવસીયં’ કહેવું.

પચ્ચખખાણુ.

નમુક્કાર સહિઅં—પચ્ચખખાણુ.

સૂરે ઉગ્ગએ નમુક્કારસહિઅં પચ્ચખખાઈ, ચઉવિહંપિ આહારં અસણું, પાણું ખાઈમં સાઈમં અન્નથણા ભોગેણું સહસાગારેણું વોસિરઈ.

પૌરિસિ—સાઢપૌરિસિ પચ્ચખખાણુ.

સૂરે ઉગ્ગએ પૌરિસિં સાઢ પૌરિસિં પચ્ચખખાઈ ચઉવિહંપિ આહારં અસણું, પાણું ખાઈમં સાઈમં અન્નથણા ભોગેણું, સહસાગારેણું, પચ્છન્નકાલેણુ દિસામોહેણું, સાહુવચણેણું સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરઈ.

તિવિહાર ઉપવાસ—પચ્ચખખાણુ.

સૂરે ઉગ્ગએ અલત્તઠું પચ્ચખખાઈ તિવિહંપિ આહારં, અસણું ખાઈમં સાઈમં અન્નથણાભોગેણું સહસાગારેણું પારિઠાવણિઆગારેણું મહત્તરાગારેણું સંવસમાહિ વત્તિયાગારેણું પાણુહાર નમુક્કાર સહિઅં પૌરિસિં સાઢપૌરિસિં પચ્ચખખાઈ, ચઉવિહંપિ આહારં અસણું પાણું ખાઈમં સાઈમં, અન્નથણાભોગેણું સહસાગારેણું પચ્છન્નકાલેણુ દિસા મોહેણું સાહુવચણેણું મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિ વત્તિઆગારેણું પાણુસ્સ લેવેણુ વા અલેવેણુ વા અચ્છેણુ વા ખહુલેવેણુ વા, સસિથ્થેણુ વા, અસિથ્થેણુ વા વોસિરઈ.

ચઉવિહાર પચ્ચખાણુ.

દિવસચરિમં પૈચ્ચખાઈ ચઉવિહારંપિ આહારં અસણું
પાણુંખાઈમં સાઈમં અન્નથણુભોગેણું સહસાગારેણું મહત્ત
રાગારેણું, સવ્વસમાહિવત્તિઆગારેણું વોસિરઇ.

શ્રી વિધિપક્ષ ગચ્છીય

દેવસિક તથા રાઇ પ્રતિક્રમણુ.

પ્રતિક્રમણુના સૂત્રપાઠો લખતાં પહેલાં સામાયિક પ્રતિક્રમણુ
વિષે સહેજ સમજીતી તથા તે વેળા મન, વચન અને કાયાના
જે દોષ ટાળવા જોઈએ તે પ્રથમ જતાવી સૂત્રપાઠો લખવામાં
આવશે. જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ મોક્ષમાર્ગનો લાભદાયક ભાવ
જેના વડે ઉપજે તે સામાયિક, સાઠ ઘડીના અહોરાત્ર વ્યર્થ
ચાલ્યા જાય છે. અસંખ્યાત દિવસથી ભરેલાં અનંતા કાળ ચક્ર
વ્યતીત કરતાં પણ જે સાર્થક ન થયું તે જે ઘડીના વિશુદ્ધ
સામાયિકથી થાય છે. માટે સાઠ ઘડીમાંથી ઓછામાં ઓછી માત્ર
જે ઘડી જગ્યાવીને મન-વચન-કાયાના પાપભાવને રોકીને
આપણે હમેશાં સદ્ભાવથી વિધિપૂર્વક સામાયિક કરવું જોઈએ.

આ આત્મા મન, વચન અને કાયાના યોગથી અનેક
પ્રકારનાં કર્મ બાંધે છે. પ્રતિક્રમણુ સૂત્રમાં એનું દોહન કહેલું

છે. જેથી દિવસ રાત્રિમાં થયેલાં પાપનો પશ્ચાતાપ તે વડે થઈ શકે છે. શુદ્ધ ભાવવડે કરી પશ્ચાતાપ કરવાથી લેશ પાપ થતાં, પરલોક, ભય અને અનુકંપા છુટે છે; આત્મા કેમલ થાય છે. ત્યાગવા યોગ્ય વસ્તુનો વિવેક આવતો જાય છે. ભગવત્ સાક્ષીએ અજ્ઞાન આદિ જે જે દોષ વિસ્મરણ થયા હોય, તેનો પશ્ચાતાપ પણ થઈ શકે છે. આમ પ્રતિક્રમણ નિર્જસ કરવાનું ઉત્તમ સાધન છે. તે વડે આત્માની મલિનતા ખસે છે. માટે અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે. માટે જેમ અને તેમ ધીરજથી સમજાય તેવી ભાષાથી, શાંતિથી, મનની એકાગ્રતાથી અને યત્ના પૂર્વક પ્રતિક્રમણ કરવું.

મનના પુદ્ગલ તરંગી છે. સામાયિકમાં જ્યારે વિશુદ્ધ પરિણામથી રહેવું કહ્યું છે ત્યારે પણ એ મન આકાશ પાતાળના ઘાટ ઘડયા કરે છે. તેમજ ભૂલ વિસ્મૃત્તિ, ઉન્માદ વગેરેથી વચન કાયામાં પણ દુષણ આવવાથી સામાયિકમાં દોષ લાગે છે. મન, વચન અને કાયાના થઈને ખત્રીસ દોષ ઉત્પન્ન થાય છે, તે જાણવાથી મન સાવધાન રહે છે, માટે નીચે લખ્યા છે.

મનના દશ દોષ:—

- ૧ અવિવેક દોષ:—સામાયિકનું સ્વરૂપ નહિ જાણવાથી મનમાં એવો વિચાર કરે કે આથી શું પ્રજ થવાનું હતું ? આથી તે કોણ તરુ હશે ? એવા વિચારનું નામ અવિવેક દોષ.

૨ યશોવાંછા દોષ:-પોતે સામાયિક કરે છે એમ ખીજા મનુષ્યો જાણે તો પ્રશંસા કરે એવી ઇચ્છાએ સામાયિક કરવું તે યશોવાંછા દોષ.

૩ ધનવાંછા દોષ:-ધનની ઇચ્છાએ સામાયિક કરવું, તે ધનવાંછા દોષ.

૪ ગર્વ દોષ:-મને લોકો ધર્મી કહે છે અને હું સામાયિક પણ તેવુંજ કરું છું, એવો અધ્યવસાય, તે ગર્વ દોષ.

૫ ભય દોષ:-હું શ્રાવક કુલમાં જન્મ્યો છું, મને લોકો મોટા તરીકે માન દે છે, અને જો સામાયિક નહિ કરું તો કહેશે કે આટલી ક્રિયા પણ નથી કરતો એમ નિંદાના ભયથી સામાયિક કરે, તે ભય દોષ.

૬ નિદાન દોષ:-સામાયિક કરીને તેના ફળથી ધન, સ્ત્રી. પુત્રાદિક મળવાનું ઇચ્છે તે નિદાન દોષ.

૭ સંશય દોષ:-સામાયિકનું ફળ હશે કે નહિ હોય એવો વિકલ્પ કરે તે સંશય દોષ,

૮ કપાય દોષ-સામાયિક કોષાદિકથી કરવા બેગ્રી જાય, કિંવા પછી કોષ, માન, માયા, લોભમાં વૃત્તિ કરે, તે કપાય દોષ.

૯ અવિનય દોષ:-વિનય વગર સામાયિક કરે તે અવિનય દોષ.

૧૦ અબહુમાન દોષ:-ભક્તિભાવ અને ઉમંગપૂર્વક સામાયિક ન કરે, તે અબહુમાન દોષ.

વચનના દશ દોષ.

૧ કુબોલ દોષ:-સામાયિકમાં કુવચન બોલવું તે કુવચન દોષ.

૨ સહસાત્કાર દોષ:-સામાયિકમાં સહસથી અવિચાર પૂર્વક વાક્ય બોલવું તે સહસાત્કાર દોષ.

૩ અસહારોપણ દોષ:-ખીજને ખોટો બોધ આપે, જેનામાં જે ગુણ ન હોય તેનામાં તે ગુણનું આરોપણ કરે તે અસહારોપણ દોષ.

૪ નિરપેક્ષ દોષ:-સામાયિકમાં શાસ્ત્રની દરકાર વિના વાક્ય બોલે, તે નિરપેક્ષ દોષ.

૫ સંક્ષેપ દોષ:-સૂત્રના પાઠ ઇત્યાદિક ટુંકામાં બોલી નાખે; અને યથાર્થ ભાષે નહિ, તે સંક્ષેપ દોષ.

૬ કલેશ દોષ:-સામાયિકમાં કોઈથી કંકાસ કરે તે કલેશ દોષ.

- ૭ વિકથા દોષ:-ચાર પ્રકારની વિકથા માંડી જેસે તે વિકથા દોષ.
- ૮ હાસ્ય દોષ:-સામાયિકમાં કોઈની હાંસી મશકરી કરે તે હાસ્ય દોષ.
- ૯ અશુદ્ધ દોષ:-સામાયિકમાં સૂત્રપાઠ ન્યુનાધિક અને અશુદ્ધ જોલે તે અશુદ્ધ દોષ.
- ૧૦ મુણુમુણુ દોષ:-ગડબડ ગોટાથી સામાયિક સૂત્ર પાઠ જોલે જે પોતે પણ પુરું માંડ સમજી શકે તે મુણુ-મુણુ દોષ.

કાયાના બાર દોષ.

- ૧ અયોગ્ય આસન દોષ:-સામાયિકમાં પગપર પગ ચઢાવીને જેસે, તે શ્રી ગુરૂ આદિ પ્રત્યે અવિનયરૂપ આસન તે પહેલો અયોગ્ય આસન દોષ.
- ૨ ચલાસન દોષ:-સામાયિક કરવા ડગડગતે આસને જેસે અથવા વારંવાર જ્યાંથી ઉઠવું પડે તેવે આસને જેસે તે ચલાસન દોષ.
- ૩ ચલદ્રષ્ટિ દોષ:-કાયોત્સર્ગમાં આંખો અંચળ રાખે તે ચલદ્રષ્ટિ દોષ.
- ૪ સાવધ ક્રિયા દોષ:-સામાયિકમાં કાંઈ પાપ ક્રિયા કે તેની સંજ્ઞા કરે તે સાવધ ક્રિયા દોષ.

- ૫ આલંબન દોષ:-ભીંતાદિકને ઓઠીંગણુ દઇ જેસે જેથી ત્યાં ખેડેલા જંતુ આદિકનો નાશ થાય કે પીડા થાય, તેમજ પોતાને પ્રમાદની પ્રવૃત્તિ થાય, તે આલંબન દોષ.
- ૬ આકુચન પ્રસારણ દોષ:-હાથ પગ સંકોચે, લાંબા કરે એ આદિ તે આકુચન પ્રસારણ દોષ.
- ૭ આલસ દોષ:-અંગ મરડે, ટચાકા વગાડે એ આદિ તે આલસ દોષ.
- ૮ મોટન દોષ:-આંગળી વગેરે વાંકી કરે, ટચાકા વગાડે તે મોટન દોષ.
- ૯ મલ દોષ:-ઘરડાઘરડ કરી સામાયિકમાં ચલ કરી મેલ ખંખેરે તે મલ દોષ.
- ૧૦ વિમાસણ દોષ:-ગળામાં હાથ નાખી જેસે ઇત્યાદિ તે વિમાસણ દોષ.
- ૧૧ નિદ્રા દોષ:-સામાયિકમાં ઉંઘ આવે, તે નિદ્રા દોષ.
- ૧૨ વસ્ત્ર સંકોચન દોષ:-સામાયિકમાં ટાઢ પ્રમુખની ભીતિથી વસ્ત્રથી શરીર સંકોચે તે વસ્ત્ર સંકોચન દોષ એ બિત્રિશ દૂષણુ રહિત સામાયિક કરવું, પાંચઅતિ-ચાર ટાળવા. (શ્રી મોક્ષમાળા.)

સામાયિક કે પ્રતિક્રમણ આદરવા અગાઉ સ્વચ્છ કપડાં પહેરવાં. બેસવાની જગ્યા ચત્ના પૂર્વક ચરવલાવડે પુંજીને કટાસણું (પોંછણું) પાથરીને ગુરૂ મહારાજ સામે બેસવું. ગુરૂ મહારાજ ન હોય તો ગુરૂ નિમિત્તે પુસ્તકની સ્થાપના કરવી અને સામાયિક પ્રતિક્રમણ શરૂ કરવું.

દેવસિક પ્રતિક્રમણ.

ચારિત્રાચારની શુદ્ધિ માટે સામાયિક નામે

પ્રથમ આવશ્યક.

પ્રથમ ત્રણ ખમાસમણ દેવા, ઉભા થઈને એક નવકાર મંત્ર કહેવો, બાદ સુગુરૂને સુખશાતા પુછવા માટેનો ‘ઇચ્છકાર સુહરાઈ’ નો પાઠ કહેવો. પછી ઇચ્છાકારેણ સંદ્વિસહ ભગવન્ દ્વિસ સંબંધી સામાયિક ઠાવા ઇરિયાવહિયં પડિક્કમુંજી? ગુરૂ મહારાજ ‘પડિક્કમેહ’ એમ આજ્ઞા કરે ત્યાર પછી ‘ઇચ્છ’ કહીને બોલવું.

અથ ઇરિયા વહિય.

ઇચ્છા કારેણ સંદ્વિસહ ભગવન્ ઇરિયા વહિય પડિક્કમામિ ઇચ્છં ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં, ઇરિયા વહિયાએ વિરાહણાએ ગમણાગમણે, પાણુક્કમણે ખીયક્કમણે હરિયક્કમણે એસા ઉત્તિંગ પાણુગ દગ

મટ્ટી મક્કડા સંતાણા સંકમણે, જે મે જીવા વિરા-
હિયા, એગિંદિયા, બેઘદિયા, તેઘંદિયા, ચઉરિંદિયા,
પંચિંદિયા, અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાધયા,
સંઘદિયા, પરિઆવિયા, કિલામિયા, ઉદ્ધવિયા,
ઠાણાઓઠાણું, સંકામિયા, જીવિયાઓ, વવરોવિયા,
તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

અથ તસ્સઉત્તરી.

તસ્સઉત્તરીકરણેણું, પાયચ્છિત્તકરણેણું, વિસોહી
કરણેણું, વિસક્કીકરણેણું, પાવાણુંકમ્માણું, નિગ્ધા
યણુકાએ, ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

કાયાથી વ્યાપાર ન કરવાની પ્રતિજ્ઞાનો લંગ ન થાય તે
સાફ, જેના માટે આપણો કશો ઉપાય કામ લાગે તેમ નથી,
તેની છૂટ માટે

અથ અન્નથ ઉસસિએણું—આગાર

અન્નથઉસસિએણું, નિસસિએણું, ખાસિએણું,
છીએણું, જંભાધએણું, ઉકુએણું. વાયનિસગ્ગેણું,
ભમલિએ, પિત્તમુચ્છાએ, સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં,

સુહુમેહિં ખેલ સંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિક્કિસંચાલેહિં.
 એવમાધએહિં આગારેહિં, અભગ્ગો અવિરાહિઓ,
 હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો, જવ અરિહંતાણું ભગવંતાણું
 નમુક્કારેણું, ન પારેમિ તાવકાયં, કાણેણું મોણેણું,
 કાણેણું અપ્પાણું વોસિરામિ.

ઇહાં એક લોગસ્સનો મનમાં કાઉસ્સગ્ગ કરવો; પછી
 લોગસ્સ પ્રગટ કહેવો.

અથ લોગસ્સ—ચઉવિસથ્થો.

લોગસ્સ ઉજ્જેઅગરે, ધમ્મ તિથ્થયરે જીણે;
 અરિહતે કિત્તધસ્સિં ચઉવીસંપિ, કેવલી, ઉસભમ-
 નિયં ચ વદે, સંભવમભિણુંદણું ચ, સુમધંચ;
 પઉમપ્પહં, સુપાસં, જીણુંચચંદપ્પહંવદે, સુવિહિં-
 ચપુષ્કંદંતં, સીઅલ સિજ્જંસવાસુપુજ્જં ચ વિમલ
 મણુંતં ચ જિણું, ધમ્મંસંતિં ચ વંદામિ. કુંથુંઅરંચ
 મલ્લિં, વદે મુણિસુવ્વયં નમિજીણું ચ, વંદામિ
 રિક્કુનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણું ચ, એવંમએ

અભિયુગ્મા, વિહુય રયમલા પહીણુ જરમરણા,
 યઉવીસંપિ જિણુવરા તિથ્યયરામે પસીયંતુ. કિત્તિય
 વંદિય મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિધ્ધા,
 આરૂગ્ગ બોહિલાભં, સમાહિવરમુ-તમંદિંતુ, ચદેસુ
 નિમ્મલયરા, આદચ્ચેસુઅહિયં,, પયાસયરા, સાગર-
 વરં ગંભીરા, સિધ્ધાસિદ્ધિં મમદિસંતુ.

પછી ઉભા રહીનેજ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ !
 ગમણા ગમણુ આલોઉં છ ?

અથ ગમણાગમણુ.

મારગને વિષે, જાતાં આવતાં, પૃથ્વીકાય,
 અપ્પકાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય ત્રસ-
 કાય નીલ, પુલ, માટી, પાણી, કણ, કપાશીઆ,
 સ્ત્રી* આદિક તણેા સંધક હુવેા હોય તે સવિ હું
 મન વચન, કાયાયે કરી મિચ્છામિ દુક્કં.

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! સામાયિક ઠાવા ત્રણ

* સ્ત્રીઓએ ' પુરુષ ' શબ્દ વાપરવેા,

નવકાર ગણુંજી. એમ કહી હેઠા બેસીને ત્રણ નવકાર ગણવા
તે ગણીને પછી ઉભા થઇ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ લગવન,
જીવરાશિ ખમાવું જી. એમ કહીને બોલવું.

અથ જીવરાશિ.

સાત લાખ પૃથ્વીકાય, સાત લાખ અપ્પકાય
સાત લાખ તેડકાય, સાત લાખ વાઉકાય, દશ લાખ
પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય ચઉદ લાખ સાધારણ વનસ્પ-
તિકાય બે લાખ બેઇદ્રી, બે લાખ તેઇદ્રી, બે લાખ
ચઉરિદ્રી, ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ નારકી,
ચાર લાખ તિર્યચ પંચેંદ્રી ચઉદ લાખ મનુષ્યના
ભેદ, એવંકારે ચઉદ રાજ ચોરાશી લક્ષ, જીવાયોનિ
માંહે મહારે જીવે જિકે કોઇ જીવ દૂહવ્યો હોય, વિ-
રાધ્યો હોય, દુહવાવ્યો હોય, દુહવતાં પ્રતિઅનુભોધો
હોય, તે સવિ, હું મન, વચન, કાયાયે કરી તસ્સ
મિચ્છામિ દુક્કં.

ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ લગવન ! અઢાર પાપ સ્થાનક
આલોઉંજી. એમ કહીને બોલવું.

અથ અઢાર પાપ સ્થાનક.

પહેલે પ્રાણાતિપાત, બીજે મૃષાવાદ, ત્રીજે અ-
દત્તાદાન, ચોથે મૈથુન, પાંચમે પરિગ્રહ છઠે ક્રોધ,
સાતમે માન, આઠમે માયા, નવમે લોભ, દશમે
રાગ, અગ્યારમે દ્વેષ, બારમે કલહ, તેરમે અભ્યા-
ખ્યાન ચૌદમે ચાડી પંત્રરમે રતિ અરતિ, સોળમે
પરપરિવાદ, સત્તરમે માયા મૃષાવાદ, અઢારમે મિથ્યા-
ત્વશબ્દ, એ અઢારે પાપસ્થાનકમાંહી જે કોઈ પાપ-
સ્થાનક મહારે જીવે સેવ્યાં હોય, સેવરાવ્યાં હોય,
સેવતાં પ્રત્યે અનુમોદ્યાં હોય, તે સવિ હું મન, વચન
કાયાયે કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કટં.

એ પ્રમાણે આલોચણા લઈને શુદ્ધ થયા પછી ગુરૂ સ્થા-
પના નિમિત્તે પાંચિંદ્રિય કહીએ, ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન
ગુરૂસ્થાપના કરૂં.

અથ પાંચિંદ્રિય

પાંચિંદ્રિય સંવરણો, તહ નવવિહ બાંભયેર
ગુત્તિધરો; ચઉવિહ કસાયમુકકો, ઇય અઢારસગુણેહિં

સંજુતા પંચ મહોવયજ્ઞુ-તો; પંચવિહાયાર પાલણુ
સમથો; પંચસમિઓ, તિગુત્તો, છત્તીસગુણેહિં
ગુરૂ મજ્ઞ.

એ પ્રથમ ખમાસમણ થયું. પછી ખમાસમણ પૂર્વક
નીચે બેસીને ઈચ્છાકારેણ સંદિસહુ ભગવન્ ! દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ,
ભાવ ધારૂંછ:—

અથ દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાલ-ભાવ.

દ્રવ્યથકી લુગડાં લ-તાં, ધરેણાં ગાંડાં, પાથરણું
નવકારવાલી ધાર્યા પ્રમાણે મોકળાં છે; ક્ષેત્ર થકી
ઉપાશ્રયના ખારણાની માંહેલી કેરે; કાલથકી, સા-
માયિક નીપજે તિહાં સુધી; ભાવ થકી યથાશક્તિ
સગદ્વેષે રહિત, વ્રતી સંઘાતે બોલવું. ગુરૂ આદિક
સંઘાતે બોલવાનો આગાર છે. અવ્રતી સંઘાતે બો-
લવાનું પરચખખાણુ છે, એ રીતે છ કોટિએ કરી સા-
માયિક કરૂં. સામાયિકવ્રત ઉચ્ચાર કરવા એક નવ-
કારનો કાઉસ્સગ્ગ કરૂંછ.

એમ કહી ઉભા થઇને એક નવકાર ગણવો પછી ઇચ્છા-
કારેણ સંદેસહ લગવન ? સામાયિકવ્રત ઉચ્ચાર કરાવોજી.
એમ આજ્ઞા લેવી. (સંવરમાં પ્રવેશ.)

અથ સામાયિકનું પચ્ચખખાણ.

કરેમિ ભંતે સામાયનં, સાવજ્જં જોગં પચ્ચ-
ખખામિ, જવ નિયમં પજ્જનુવાસામિ, દુવિહં તિવિ-
હેણું-મણેણું, વાયાએ, કાએણું ન કરેમિ ન કાર-
વેમિ, તસ્સ ભંતે પડિક્કમામિ નિંદામિ, ગરિહામિ,
અખ્યાણું વોસિરામિ.

એ સામાયિક કરતાં ચારિત્રાચાર શુદ્ધ થાય એ પહેલું
સામાયિક નામે આવશ્યક અને બીજું ખમાસમણ પુરું થયું.

દર્શનાચારની શુદ્ધિ માટે ‘ચઉવિસથથો’ નામે
બીજું આવશ્યક.

પછી ઉભા થકાજ ઇચ્છામિ ખમાસમણ પૂર્વક ઇચ્છા-
કારેણ સંદેસહ લગવન બીજા આવશ્યક લાણી ઇરિઆવહિયં
પડિક્કમુંજી. એમ કહી ઇરિઆવહિ પડિક્કમિ; તસ્સઉત્તરી
કહેવી. પછી એક લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરી લોગસ્સ પ્રગટ

કહેવો એ લોગસ્સ કહેવાથી દર્શનાચાર નિર્મલ થાય. એ ખીન્નું ચતુર્વિસથો નામે આવશ્યક અને ત્રીન્નું ખમાસમણ પુરું થયું.

જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની શુદ્ધિ અર્થે 'ગુરુવંદનક'
નામે ત્રીન્નું આવશ્યક.

પછી ઇચ્છામિ ખમાસમણ પૂર્વક હેડા બેસીને ઇચ્છા કારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! છેડાનું પડિલેહણ કરું. એમ કહી દ્રષ્ટિ પડિલેહણને અર્થે ઉત્તરાસંગના છેડાનું પડિલેહણ કરવું એટલે છેડાથી હાથ પગ અને આસન પુજવાં પછી ઉભા થઈને ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્, ગુરુ વિનય માટે ત્રીન્ન આવશ્યક ભણી વાંદણાં કરું.

અથ આવશ્યક વાંદણાં.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો વંદિઉં, જવણિજ્જનએ, નિસીહિઆએ, અણુજણુહ, મે, મિઉગ્ગહં, નિસીહિ, અહોકાયં, કાયસંકાસં, ખમણિજ્જને ભે, કિલ્લામો, અપ્પકિલંતાણું ખહુ સુભેણ, ભે દિવસો વધકકંતો જત્તા મે, જવણિજ્જનં, ચ, ભે, ખામેમિ ખમાસમણો.

દેવસિયં, વધક્કમં. આવસિઆએ પડિક્કમામિ, ખ-
 માસમણાણું, દેવસિઆએ આસાયણાએ, તિત્તીસ-
 ન્નયરાએ જં કિંચિ, મિચ્છાએ, મણદુક્કડાએ,
 વયદુક્કડાએ, કાયદુક્કડાએ, કોહાએ, માણાએ માયા-
 એ, લોહાએ, સંવકાલિઆએ, સંવમિચ્છોવયારાએ,
 સંવધમ્માધક્કિમણાએ, આસાયણાએ, જ્ઞે, મે, દેવ-
 સિઓ અધઆરો, કઓ, તસ્સ, ખમાસમણો, પડિક્ક-
 મામિ, નિંદામિ, ગરિહામિ, અપેપાણું, વોસિરામિ.

એમ ગુરૂ સમીપે વાંદણું જે વાર દેવાં. ત્યાં ખીજી વારને
 વાંદણે “આવસિઆએ” એ પદ ન કહેવું અને રાઈપડિક્કમણે
 ‘રાઈઓવંધક્કંતો,’ પચ્ખીએ ‘પચ્ખીઓ વધક્કંતો’ ચઉમાસિએ
 ચઉમાસિઓ વધક્કંતો અને સંવત્સરિયે સંવચ્છરો વધક્કંતો
 કહેવું. એ વાંદણું દેતાં જ્ઞાનાદિ ત્રણે નિર્મલ થાય. અહિં
 પોતાને મુખે, સંધ્યા હોય તો ચઉવિહાર અને સવાર હોય તો
 નવકારસી પ્રમુખનું પચ્ચખખાણ મનને લાવે ધારવું. તેથી
 તપાચાર નિર્મલ થાય. એ ત્રીજું વંદનકાવશ્યક અને ચોથું
 ખમાસમણ પુરૂં થયું.

અતિચારની આલોચણાને અર્થે ‘ પ્રતિક્રમણ ’ નામે
ચોથું આવશ્યક.

પછી ઉભા થઈને ઈચ્છામિ ખમાસમણ પૂર્વક ઈચ્છા-
કારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ચોથા આવશ્યક ભણી અતિચાર
આલોઉં જી. એમ આજ્ઞા માગ્યા પછી પ્રથમ ‘ નવકાર ’
કહેવો અને પછી ઈચ્છાં બોલીને અતિચાર ભણવા તે.

અથ લઘુ અતિચાર.

અરિહંતદેવ, સુસાધુગુરુ, જિનપ્રણિતધર્મ,
ભાવતો સમક્ષિત પ્રતિ પાત્રું; દ્રવ્યતો લૌકિક લોકો-
ત્તર દેવગત, ગુરુગત, પર્વગત, મિથ્યાત્વવિષે જય-
ણા કરું એ શ્રી સમક્ષિતતણા પાંચ અતિચાર શોધું.
શંકા, કંખા, વિતિગિચ્છા, પરપાખંડીપરસંસા, પર
પાખંડીસંથુઓ, એ પાંચ અતિચારમાંહે જિકો કોઈ
અતિચાર હુઓ હોય, તે સવિ હું મન, વચન, કા-
યાએ કરી મિચ્છામિ દુકકડં.

૧. ખાર વ્રતમાંહે પહેલું પ્રાણાતિપાતવિરમણુ વ્રત, સ્થૂલ બેઈદ્રિયાદિક ત્રસ જીવ નિરપરાધ ઉપેત- કરણ સંકલ્પી કરી હણવા નિયમ, આરંભે જયણા એ પહેલા પ્રાણાતિપાતવિરમણુવ્રત તણા પાંચ અતિ- આર શોધું. બંધે, વહે. છવિચ્છેએ, અઘભારે, ભત્ત પાણુવુચ્છેએ એ પાંચ અતિઆર૦

૨. બીજું સ્થૂલમૃષાવાદવિરમણુવ્રત. પંચવિધ કન્નાલીએ, ગોવાલીએ, ભૂમાલીએ, નાસાવહારે, કૂડસખિખજ્જે, એ પાંચ મોટકાં કૂડાં આપણને કાળે, સ્વજનને કાળે, ધર્મને કાળે મૂકી, પરકાળે કૂડુ બોલવા નિયમ, સૂક્ષ્મ અલિક તણી જયણા કરે. એ બીજાં સહસ્સાભખખાણે, રહસ્સાભખખાણે, સદારામંતભેએ, મોસોવએસે, કૂડલેહકરણે, એ પાંચ૦

૩. ત્રીજું સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણુવ્રત. સચિત્ત, અચિત્ત, રાજનિગ્રહ કારિઉં, પિઆઈં અણ- દીધું લેવા નિયમ, સૂક્ષ્મ તણુ, ઇંધણુ, પથિ પતિત

વ્યવહારનિયોગે, દાણુચોરીજયાણા. એ ત્રીજાં તેના-
હડે, તક્કરપઓગે, વિરૂદ્ધરજ્જામકમે, કુડતુલ,
કુડમાણે તપ્પડિરૂઅગવવહારે, એ પાંચં

૪. ચોથું શીલવ્રત, યથા શક્તે, * સ્વદારા સં-
તોષ; પરદારાવિવર્જના રૂપ, એ ચોથાં ઇત્તરપરિગ્ગ
હિયાગમણે, અપરપરિગ્ગહિયાગમણે, અનંગકીડા
પરવિવાહકરણે. કામભોગતિવાલિલાસે, એ પાંચં

૫. પાંચમું પરિગ્રહ પરિમાણુવ્રત નવવિધ,
ખિત્ત, ઘર, હદ, વાડિય, કુવિય, ધાણુ, ધન્ન, હિરણુ-
મુવણુ, અહપરિમાણુ, દુપ્પય, ચણિપ્પય મિય,
નવવિહ પરિગ્ગહ વ્યંતો. એ પાંચમાં ખિત્ત વથ્થુ-
પ્પમાણામકમે, હિરણુ મુવણુપ્પમાણામકમે, ધ-
ણુધન્નપમાણામકમે, દુપ્પયચણિપ્પયપ્પમાણામકમે,
કુવિયપ્પમાણામકમે. એ પાંચં

૬. છઠું દિસિવ્રત, ત્રિવિધે જાણુવું. ઉડ્ડહિસિ-
વએ, અડો દિસિવએ, તિરિયદિસિવએ. એ છઠાં

ઉઠ્ઠદિસિચ્ચમાણાધક્કમે, અહોદિસિચ્ચમાણાધક્કમે,
તિરિયદિસિચ્ચમાણાધક્કમે, ખિત્તવુડ્ઠિ, સયંતરદધા,
એ પાંચ૦

૭. સાતમું ભોગોપભોગવ્રત. દ્વિવિધ, ભોજનતઃ
કર્મતશ્ચ, તત્ર ભોજનતઃ સચિત્તદંવ વિગધ, ઉવાણુ
તંબોલ, ચીર, કુસુમેસુ; વાહણુ, સયણુ, વિલેવણુ,
ખંભ, દિસિ, નહાણુ, ભ-તેસુ. એ સાતમા૦ સચિત્ત
આહારે, સચિત્ત પડિખદ્ધઆહારે, અપ્પોસહિભખખ
ણુયા, દુપ્પોસહિભખખણુયા, તુરછોસહિભખખણુયા,
એ પાંચ અતિચાર૦

કર્મતો પન્નરે કર્માદાન. ઇંગાલ કર્મમે, વણુ
કર્મમે, સાડી કર્મમે, ભાડી કર્મમે, ફેાડી કર્મમે, દંત્ત-
વાણિજ્જે, લખખ વાણિજ્જે, રસવાણિજ્જે, વસ-
વાણિજ્જે, કેસ વાણિજ્જે જંતપીલણુ કર્મમે, નિદલ-
છણુકર્મમે, દવગિગદાવણુયા, સરદહ તલાવસોસણુયા
અસધ પોસણુયા, એ પન્નર કર્માદાન સ્થુલનિયમ
સૂક્ષ્મતણી જયાણા. એ પન્નર૦

૮ આઠમું અનર્થદંડવિરમણુવ્રત. ચતુર્વિધ અ-
વજ્જાણાયરિએ, ૧૫માયાયરિએ, હિંસાપયાણે પા-
વકરમેવએસે. એ આઠમા૦ કંદપે, કુકકુધએ, મુ-
હરિએ, સંજ્ઞુતાહિગરણે, ઉવભોગ પરિભોગ અધ-
રેગે. એ પાંચ૦

૯ નવમું સામાયિકવ્રત. સામાધય નામ. સાવ-
જ્જભોગપરિવજ્જણું, નિરવજ્જભોગ આસેવણુંચ
એ નવમા૦ મણુદુપ્પણિહાણે, વયદુપ્પણિહાણે. કાય-
દુપ્પણિહાણે, સામાધયસ્મ અકરણયા, સામાધયસ્સ
અણુવુઠ્ઠિયસ્સ કરણયા એ પાંચ૦ ૯

૧૦ દશમું દેશાવગાશિકવ્રત. દિસિવયગહિયસ્સ
દિસાપરિમાણુસ્સ, પધદિણું પરિમાણકરણું એ
દશમા૦ આણુવાણુપ્પઓગે, પેસવાણુપ્પઓગે, સદા-
ણુવાધ, રૂવાણુવાધ બહિયાપુગ્ગલપખખેવે એ પાંચ૦

૧૧ અગીઆરમું પૌષધવ્રત. ચિહું ભેદે જાણવું.
આહારપોસહે, શરીર સકાર પોસહે, બંભચેર પો-
સહે. અન્વાવાર પોસહે, એ અગીઆરમા૦ અપ્પહિલે-

હિય દુપ્પડિલેહિય. સિજ્જસંથારે, અપ્પમન્નિજઅ
 દુપ્પમન્નિજય સિજ્જસંથારે અપ્પડિલેહિય દુપ્પડિ-
 લેહિય ઉચ્ચારપાસવણુભૂમિ, અપ્પમન્નિજઅ દુપ્પ-
 મન્નિજઅ ઉચ્ચારપાસવણુભૂમિ, પોસહોવવાસસ્સ,
 સમ્મઅણુપાલણ્યા. એ પાંચ૦

૧૨ ખારમું અતિથિસંવિભાગ ત. અતિથિસં-
 વિભાગોનામ. નાયાગયાણું, કપ્પણિજાણું, અન્ન-
 પાણાણું દંવાણું દેશકાલસદ્ધસિક્કાર કમ્મજેએ
 પરાધભત્તિએ, આયાણુગ્ગહ બુદ્ધિએ, સંજયાણું
 દાણું એ ખારમા૦ સચિત્ત નિખખેવણ્યા, સચિત્ત-
 પિહણ્યા, કાલાધ મદાણે, પરોવએસે, મચ્છરયા.
 એ પાંચ૦

સંક્કેષણા તણા પાંચ અતિચાર શોધું. ઇહલો-
 ગાસંસંપ્પઓગે પરલોગાસંસંપ્પઓગે. જીવિઆસં-
 સંપ્પઓગે મરણાસંસંપ્પઓગે. કામભોગાસંસંપ્પ-
 ઓગે. એ પાંચ૦

એવંકારે શ્રી સમકિત મૂલ બાર વ્રતવિષે
 પંચ્યાશી અતિચારમાંહે જિકો કોઇ અતિચાર, અના-
 ચાર, અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ હુઆ હોય તથા જાણુતે.
 અજાણુતે, સૂક્ષ્મ, બાદર, કાનોમાત્ર, મિંડી, પદ,
 અક્ષર, ઝાછો અધિકો, હલવો, ભારી, આગલ,
 પાછલ, કહયો કહેવાણો હોય, તે સવિ હું મન,
 વચન, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં.

॥ દેસાવગાસિઅં ઉવભોગં, પરિભોગં, પચ્ચ-
 ખામિ, અન્નથણાભોગેણું સહસ્સાગારેણું મહત્તરા-
 ગારેણું, સંવ સમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરામિ.

એ ચોથું પડિક્કમણુ નામે આવશ્યક અને પાંચમું
 ખમાસમણુ પુરું થયું.

પ્રાયશ્ચિત માટે ‘કાઉસ્સગ’ નામે પાંચમું આવશ્યક.

ઇચ્છામિ ખમાસમણુ પૂર્વક હેકા જેસીને ઇચ્છાકારેણુ
 સંદિસહ ભગવન્ ! ચૈત્યવંદન કરુંજી. એમ કહીને ‘ઇચ્છ’
 “જયજય મહાપ્રભુ” એ ચૈત્યવંદન કહેવું. તે કહીને ચાર

સ્તવન અથવા અઠોત્તરિ તીર્થમાલા કહેવી. પછી ઉભા થઈને
 “ઉવસગ્ગહર” કહેવું. પછી નીચા બેસીને ‘નમુશ્ચુણ’ કહેવું
 એ છઠું ખમાસમણ પુરૂં થયું, ઈચ્છામિ ખમાસમણ પૂર્વક
 ઈચ્છાકારેણ સંદ્ધિસહ ભગવન ! ગુરૂવંદના કરૂં.

અથ ગુરૂ વંદના.

અડ્ઠાઈજેસુ દીવસમુદેસુ, પન્નરસસુ કર્મભૂમિસુ,
 જાવંતિ કેવિ સાહૂ, રચહરણગુચ્છ પડિગ્ગહધારા.
 પંચમહુવ્વયધારા, અઠ્ઠારસ સહસ્સ સીલંગધારા.
 અખખયાયારચરિતા, તે સવ્વે સિરસા મણુસા મથ્થએણ
 વંદામિ.
 પૂજ્જસિરિ અજ્જરખિખય, ગુરૂણો તપદ્ધિ પૂજ્જજયસિંહા
 સૂરિસિરિ ધમ્મઘોસા, મહિંદસિંહા તઓ ગુરૂણો.
 તપ્પય સિરિસિંહપહા, તેસિંપય અજ્જયસિંહવર ગુરૂણો,
 દેવિંદસિંહ ગુરૂણો તપ્પય સિરિધમ્મપહસૂરિ.
 સિરિસિંહતિલયસૂરિ, તપ્પય સિરિમહિંદપહ ગુરૂણો.
 સિરિમેરૂતુંગ ગુરૂણો, તપ્પય જયકિત્તિગુરૂરાઓ.
 સિરિજયકેસરિસૂરિ, તપ્પય સિદ્ધંતસાયરો સુગુરૂ,
 સિરિ ભાવસાયર ગુરૂ, તપ્પય સૂરીગુણિહાણો.

સિરિધમ્મમૂત્તિસૂરિ, તપ્પય કલ્લાણુસાયર મુણિંદો,
 સિરિ અમરંસાયર ગુર કલ્લાણુકુણુઉ સંઘસ્સ.
 તપ્પદ્ધિ પુવ્વ પુવ્વય, લાણુવિજ્ઞયસાયરં સૂરિ,
 સિરિ ઉદ્ધયસાયર સૂરિ, તપ્પથ ગુણુમણિ રૂહાણુ.

શ્રી કિર્તિસાગર સૂરિ, શ્રી પુણ્યસાગર સૂરિ, શ્રી રાજેન્દ્ર
 સાગર સૂરિ, શ્રી મુક્તિસાગર સૂરિ, શ્રી રત્નસાગર સૂરિય
 વંદે વિહરમાન શ્રી વિવેકસાગરસૂરિયં વંદે. અચ્છ ગચ્છ
 નાયકં વંદે, વિધિપક્ષગચ્છનાયકં વંદે. પહેલે પાટે સુધર્મા
 સ્વામી, બીજે પાટે જંબૂ સ્વામી, ત્રીજે પાટે પ્રભવ સ્વામી,
 ચોથે પાટે સિન્નજંભવભૂરિ, પાંચમે પાટે યશોભદ્રસૂરિ, છઠે
 પાટે સંભૂતિવિજયસૂરિ, સાતમે પાટે ભદ્રબાહુસ્વામી, આઠમે
 પાટે સ્થૂલિભદ્રસ્વામી, એવા પાટાનું પાટ છેલ્લા શ્રી દુઃપ્રસહ
 નામા આચાર્ય થશે. તેને મહારી એકસોને આઠવાર ત્રિકાલ
 વંદના હોજો. એ સાતમું ખમાસમણ થયું.

ઇચ્છામિ ખમાસમણ પૂર્વક ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ
 લગવન્ ! સજ્જાય કહું, સજ્જાય સાંભલુંજી. અહીં નવકાર
 કહીને સજ્જાય કહેવી.

અથ સજ્જાયા.

- અરિહંતા મંગલં મુજ્ઝ, અરિહંતા મુજ્ઝ દેવયા; ૧
 અરિહંતા કિત્તિયં તાણું, વોસિરામિત્તિપાવગં.
 સિદ્ધાય મંગલં મુજ્ઝ, સિદ્ધાય મુજ્ઝ દેવયા;
 સિદ્ધાય કિત્તિયં તાણું, વોસિરામિત્તિપાવગં. ૨
 આયરિયા મંગલં મુજ્ઝં, આયરિયા મુજ્ઝદેવયા;
 આયરિયા કિત્તિયં તાણું, વોસિરામિત્તિપાવગં. ૩
 ઉવજ્ઝાયા મંગલં મુજ્ઝ, ઉવજ્ઝાયા મુજ્ઝદેવયા;
 ઉવજ્ઝાયા કિત્તિયં તાણું, વોસિરામિત્તિપાવગં. ૪
 સાહૂયં મંગલં મુજ્ઝ, સાહૂય મુજ્ઝ, દેવયા;
 સાહૂય કિત્તિયં તાણું, વોસિરામિત્તિપાવગં. ૫
 એ પંચેમંગલં મુજ્ઝ, એ પંચેમુજ્ઝ દેવયા;
 એ પંચે કિત્તિયં તાણું વોસિરામિત્તિપાવગં. ૬
 એસો પંચ નમુક્કારો, સંવ પાવખપણાસણો;
 મંગલાણું ચ સંવેસિં, પઠમં હોઇ મંગલં. ૭

પછી ઉભા થઇને ઇચ્છામિ ખમાસમાણુ પૂર્વ ઇચ્છા-
 કારેણુ સંદિસહ લગવન્ ! પાંચમાં આવશ્યક ભણી દૈવસિક
 પ્રાયશ્ચિત વિશેષનાર્થ કરેમિ કાઉરસગ્ગં, અન્નથન ઇત્યાદિક

કહીને ‘ચંદ્રેસુનિમ્મલયરા’ સુધી ચાર લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો. પછી “નમો અરિહંતાણુ” એ પદ કહીને કાઉસગ્ગ પારવો. પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. એ નવમું ખમાસમણ થયું. ફરી ઇચ્છામિ ખમાસમણ પૂર્વક ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ લગવન્ ! અભિલવ કાઉસગ્ગ ઠાઉં; ઇચ્છં અભિલવ અશેષ દુખખખય કમ્મખખય નિમિત્તં કરેમિ કાઉસગ્ગં. અન્નથં ઇત્યાદિક કહીને ‘સિદ્ધા સિદ્ધિં મમદિસસંતુ’ પર્યંત પૂરેપૂરા પાંચ લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો, પછી ‘નમો અરિહંતાણુ’ એ કહીને પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. એથી કરી પડિક્કમણામાં જે અશુદ્ધ આચાર ખન્યા હોય, તે સર્વ પાંચ લોગસ્સના કાઉસગ્ગ થકી શુદ્ધ થાય છે. એ પાંચમું કાઉસગ્ગ નામે આવશ્યક અને દશમું ખમાસમણ પૂરું થયું.

તપાચારની શુદ્ધિ માટે ‘પચ્ચખખાણુ’

નામે છઠું આવશ્યક.

પછી ઇચ્છામિ ખમાસમણ પૂર્વક ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ લગવાન્ ! છઠું આવશ્યક લાણી પચ્ચખખાણુ વાંદણાં કરૂં છ. એમ કહી બે વાર વાંદણાં દેવાં, પછી ગુરૂમુખે પચ્ચખખાણુ કરીયે. એ છઠું પચ્ચખખાણુ નામે આવશ્યક અને અગીયારમું ખમાસમણ પૂરું થયું.

પછી ઇચ્છામિ ખમાસમણુ પૂર્વ હેઠા બેસીને ઇચ્છા-
કારેણુ સંહિસહ ભગવન્ ! સામાયિક પારવા ત્રણુ નવકાર
ગણુંછ. જમણો હાથ લોંચપર અવળો સ્થાપીને ત્રણુ નવકાર
ગણુવા. પછી “નમો અરિહંતાણુ” એ પદ કહીને ઇચ્છાકારેણુ
સંહિસહ ભગવન્ ! સામાયિક પારવા ગાથા ભણુંછ.

અથ સામાયિક પારવાની ગાથા.

જં જં મણેણુ ખદ્ધં, જં જં વાયાય ભાસિ-
યંપાવં, કાએણુ વિદુકકયં, મિચ્છામિ દુક્કં તસ્સ. ૧
સંવે જીવા કમ્મવસ, ચઉદ્ધ રજ્જ ભમંત,
તે મે સંવ ખમાવિયા, મુજ્જાવિ તેહ ખમંત. ૨
ખમી ખમાવી મેં ખમી, છવ્વિહજીવનિકાય,
શુદ્ધ મને આલોવતાં, મુજ્જા મન વેર ન થાય. ૩
દિવસે દિવસે, લખખં, દેઘ સુવન્નત્તસ ખંડિયં એગો
એગો પુણુ સામાધયં, કરેઈ ન પહુપ્પએ તસ્સ. ૪
કુણે પમાએ બોલીઉં, હુધવિરૂધ પુદ્ધિ,
જિણુસાસણુમેં બોલીઉં, મિચ્છા દુક્કં સુદ્ધિ. ૫

સામાયિક વ્રત ફાસિયં, પારિયં, પૂરિયં,
 તીરિયં, કિત્તિયં, આરાહિયં, વિધે લીધું, વિધે
 કીધું, વિધે પાર્યું, વિધિ કરતાં, કિસિ અવિધિ
 આશાતના હુધ હોય, તે સવિ મને, વચ્ચને કાયાએ
 કરી મિચ્છામિ દુક્કડં. પાટી. પોથી, કવલી, ઈવણી
 નવકારવાલી કાગલે પગ લગાડ્યો હોય, ગુરૂને
 આસણે બેસણે, ઉપકરણે પગ લગાડ્યો હોય, જ્ઞાન
 દ્રવ્ય તણી આશાતના થઈ હોય, તે સવિ મને,
 વચ્ચને, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં. અઢી દ્વીપને
 વિષે સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકા જે કોઈ પ્રભુ
 શ્રી વીતરાગ દેવની આજ્ઞા પાલે, પલાવે, ભણે
 ભણાવે, અનુમોદે, તેહને મહારી ત્રિકાલ વંદના
 હોજે. સીમંધર પ્રમુખ વીશ વિહરમાન જિનને
 મહારી ત્રિકાલ વંદના હોજે. અતીત ચોવીશી,
 અનાગાત ચોવીશી, વત્તમાન ચોવીશીને મહારી
 ત્રિકાલ વંદના હોજે. ઋષભાનન, ચદ્રાનન, વર્ધ-

માન, વારિષેણ એ ચાર શાશ્વતા જિનને મહારી
ત્રિકાલ વંદના હોજો. દશ મનના, દશ વચનના,
બાર કાયાના, એ બત્રીશ દોષ માંહેલો સામાયિક
વ્રતમાંહે જિકો કોઈ દોષ લાગ્યો હોય, તે સવિહું
મને, વચને, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કટં. સાચાની
સદહણા જુઠાના મિચ્છામિ દુક્કટં. ॥

પછી ત્રણ નવકાર મનમાં ગણી ત્રણ ખમાસમણ દેઈ
જયણા પૂર્વક ઉઠવું. એ બારમું ખમાસમણ પૂરું થયું.

રાઈ પરિક્કમણ વિધિ.

સામાયિક નામે પ્રથમ આવશ્યક-ત્રણ ખમાસમણ
આપી ઈચ્છાકારિં કહીને ઈરિયાવહીં પડિક્કમિ પછી તસ્સ-
ઉત્તરીં કહી, એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પ્રગટ લોગસ્સ
કહી ગમણાગમણ આલોવવું, સામાયિક ઠાવા ત્રણ નવકાર
ગણવા, જીવરાશિ ખમાવી, અઠાર પાપરથાનક આલોવી,
ગુરૂસ્થાપના નિમિત્તે પચિંદિય કહીને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ,
ભાવ ધારવા. પછી સામાયિક ઉચ્ચાર કરવા એક નવકાર
ગણીને સામાયિક વ્રત ઉચરવું.

ચઉવિસથથો નામે ખીજા આવશ્યક લાણી ધરિયાવહીં
તસ્સઉત્તરોં કહી એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરી લોગસ્સ
પ્રગટ કહેવો.

વંદનક નામે ત્રીજા આવશ્યક લાણી ધરં અભિભવ
અશેષ દુખખખખય કમ્મખખય નિમિત્તે પાંચ લોગસ્સનો
કાઉસ્સગ્ગ કરવો. લોગસ્સ પ્રગટ કહીને કુસુમિણુ કુસુમિણુ
ઉઠામિ નિમિત્તં ચાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી
એક લોગસ્સ કહીને ઉત્તરાસંગનો છેડો પરિલેહવો.

પ્રતિક્રમણુ નામે ચોથા આવશ્યક લાણી બે વાર વાંદણાં દેવાં.

કાઉસ્સગ્ગ નામે પાંચમાં આવશ્યક લાણી લઘુ અતિચાર
કહે. ચૈત્યવંદન કહી ચાર સ્તવન કહેવાં; ઉવસગ્ગહુરં
નમુથ્થુણું કહીને ગુરૂવંદના કહેવી. પછી સજ્જાય કહેવી.

પચ્ચખખાણુ નામે છઠ્ઠા આવશ્યક લાણી પચ્ચખખાણુ વાંદણાં
બે વાર દઈને ગુરૂમુખે પચ્ચખખાણુ કરીયે. પછી સામાયિક
પારવા ત્રણ નવકાર ગણીને “ જં જં મણેણુબદ્ધં ” ઇત્યાદિ
ગાથા કહી પ્રતિક્રમણુ સમાપ્ત કરીયે. ॥

ચૈત્યવંદન—સ્તવનો.

પરમેશ્વર પરમાત્મા પાવન પરમિદ્ધં;
જય જગ ગુરૂ દેવાધિદેવ નયણે મેં દિદ્ધં.

અચલ અકલ અવિકાર સાર કર્ણા રસ સિંધુ;
જગતિ જન આધાર એક નિષ્કારણ બંધુ •

શુભ્રઅનંત પ્રભુ તાહરા કિમહિ કહ્યા ન જાય;
રામ પ્રભુ જિન ધ્યાનથી ચિદાનંદ સુખ થાય.

વૃષભ લાંછન શ્રી ઋષભદેવ, અજિત લાંછન હાથી,
સંભવ લાંછન ઘોડલો, શીવચુરનો સાથી.

અભિનંદન લાંછન કપિ, કૈાંચ લાંછન સુમતિ,
પદ્મકમલ શ્રી પદ્મપ્રભુ, દૂર હરે કુમતિ.

સુપાર્શ્વ પ્રભુને સાથીઓ, ચંદ્રપ્રભુજીન ચંદ્ર,
મકર શ્રીજીન સુવિધિપ્રભુ, શ્રીવચ્છ શીતલ જિણુંદ.

ખડ્ગિ જીન શ્રેયાંસનું, વાસુપૂજ્યને મહિષ,
સુકર શ્રીજીન વિમલને સુખકારી અહુનિશ.

સિંચાણો જિનઅનંતને, વજ્રલાંછન શ્રીધર્મ,
શાંતિ લાંછન મરગલો, સેવ્યે સુખ શિવશર્મ.

કુંથુ લાંછન બોકડો, અરજિન નંદાવર્ત,
ઘટ લાંછન મહિપ્રભુ, કાચબો મુનિસુવ્રત.

નીલકમલ નમિજીનને, શંખ લાંછન પ્રભુનેમ,
ફણીધર શ્રીજીન પાર્શ્વને, સેવો વધતે પ્રેમ.

સિંહ લાંછન શ્રી ચરમજન, વર્ધ્ધમાન વિખ્યાત,
લાંછન જન ચોવીશનાં, ઓળખીયે અવદાત.

—:૦:—

પદ્મપ્રભુ ને વાસુપૂજ્ય દો રાતા કહીએ;
ચંદ્રપ્રભુ ને સુવિધિનાથ, દો ઉજવલ લહિએ.
મહિનાથ ને પાર્શ્વનાથ, દો નીલા નિરખ્યા,
મુનિસુવ્રત ને નેમનાથ, દો અંજન સરિખા.
ઓળે જિન કંચન સમા, એહવા જિન ચોવીશ,
ધીરવિમલ પંડિતતણે, જ્ઞાન વિમલ કહે શિષ્ય.

—:(૦):—

બાર ગુણુ અરિહંત દેવ, પ્રણમીજે ભાવે,
સિદ્ધ આઠ ગુણુ સમરતાં, દુઃખ દોહગ જાવે.
આચારજ ગુણુ છત્રીસ, પચવીશ ઉવઝાય,
સત્યાવીશ ગુણુ સાધુના જપતાં સુખ થાય.
અષ્ટોત્તર સય ગુણુ મલી, એમ સમરો નવકાર,
ધીરવિમલ પંડિતતણે, નય પ્રણમે નિત્યસાર.

—(*)—

ઋષભ જિણુંદસું પ્રીતડી, કિમ કીજેહો, કહે ચતુર વિચાર.
પ્રભુજી જઈ અળગા વસ્યા, તિહાં કિણે નવિ હો, કે,
વચન ઉચાર૦

કાગળ પણ પહોંચે નહિ, નવિ પહોંચેહો, તિંહાં કેા પરધાન
 જે પહોંચે તે તુમ સમો, નવિ લાંખે હો. કેા'નું વ્યવધાન, ઋ૦ ૨
 પ્રીત કરે તે રાગિયા, જિનવરજી હો, તુમે તો વીતરાગ,
 પ્રીતડી જેહ અરાગીથી, ભેળવવી હો, લોકોત્તર માગ. ઋ૦ ૩
 પ્રીતિ અનાદિની વિષભરી, તે રીતે હો કરવા મુજ ભાવ;
 કરવી નિર્વિષ પ્રીતડી કિણુ ભાતે હો, કહો બને બનાવ. ઋ૦ ૪
 પ્રીતિ અનંતી પરથકી, જે તોડે હો, તે જોડે એહ;
 પરમ પુરૂષથી રાગતા, એકત્વતા હો, દાખી ગુણુ ગેહ. ઋ૦ ૫
 પ્રભુજીને અવલંબતાં, નિજ પ્રભુતા હો. પ્રગટે ગુણુ રાશ;
 દેવચંદ્રની સેવના, આપે મુજ હો, અવિચળ સુખવાસ. ઋ૦ ૬

—:૦:—

ગિરૂઆરે ગુણુ તુમ તણા, શ્રી વર્દ્ધમાન જીનરાયારે,
 સુણતાં શ્રવણે અમી ઝરે, મહારી નિર્મલ થાયે કાયારે. ગિ૦ ૧
 તુમ ગુણુગણુ ગંગા જલે, હું ઝીલી નિર્મલ થાઉંરે;
 અવર ન ધંધો આદરું, નિશદિન તોરા ગુણુ ગાઉંરે. ગિ૦ ૨
 ઝીલ્યા જે ગંગા જલે, તે છિદ્ધર જળ નવિ પેસેરે,
 જે માલતી પુલે મોહીઆ. તે બાઉલ જમ્મ નવિ ખેસેરે. ગિ૦ ૩
 એમ અમે તુમ ગુણુ ગોઠશું રંગે રાચ્યા ને વળી માચ્યારે;
 તે કેમ પરસુર આદરે. જે પરનારી વશ રાચ્યારે. ગિ૦ ૪
 તું ગતિ તું મતિ આશરો, તું આલંબન મુજજ પ્યારોરે;
 વાચક યશ કહે માહરે, તું જીવ જીવન આધારોરે. ગિ૦ ૫

તાર હો તાર પ્રભુ, મુજ સેવક ભણી,
જગતમાં એટલું સુજશ લીજે;
દાસ અવગુણ ભર્યો, બાણી પોતા તણો,
દયાનિધિ દીનપર દયા કીજે—

તાર૦ ૧

રાગ દ્વેષે ભર્યો, મોહ વૈરી નડ્યો,
લોકની રીતિમાં, ઘણું એ રાતો;
કોધવશ ધમધમ્યો, શુદ્ધ ગુણ નવિ રમ્યો,
ભમ્યો ભવ માંહિં હું વિષય માતો.—

તાર૦ ૨

આદ્યુ આચરણ, લોક ઉપચારથી,
શાસ્ત્ર અભ્યાસ પણ કાંઈ કીધો;

શુદ્ધ શ્રદ્ધાન વળી, આત્મ અવલંબવિનું,
તેહવો કાર્ય તિણે કે ન સીધો.

તાર૦ ૩

સ્વામી દરિશણ સમું, નિમિત્ત લઈ નિર્મળું.
જો ઉપદાન એ શુચી ન થાશે;

દોષ કે વસ્તુનો, અહવા ઉદ્યમતણો,
સ્વામી સેવા સહી નિકટ લાશે.

તાર૦ ૪

સ્વામી ગુણ ઓળખી, સ્વામીને જો ભજો,
દર્શન શુદ્ધતા તેહ પામે;

જ્ઞાન ચારિત્ર તપ વીર્ય ઉદ્દામથી,
કર્મ ઝીંપી વસે મુક્તિ ધામે

તાર૦ ૫

જગત્ વત્સલ મહાવીર જનંવર સુણી,

ચિત્ત પ્રભુ ચરણને શરણુ વાસ્યો;

તારજો બાપજી, ખીરૂદ નીજ રાખવા,

દાસની સેવના, રખે જોશો.

તાર૦ ૬

વિનતિ માનજો, શક્તિ એ આપજો,

ભાવ સ્યાદ્રાદતા શુદ્ધ ભાસે;

સાધિ સાધક દશા, સિદ્ધતા અનુભવી,

દેવચંદ્ર વિમળ પ્રભુતા પ્રકાશે.

તાર૦ ૭

શ્રી ધર્મનાથનું સ્તવન.

ધરમ જીનેસર ગાઉં રંગસું, ભંગમં પડશે હો પ્રીત, જીનેસર
ખીજો મન મંદિર આણું નહિ, એ અમ કુલ વટ રીત;

જીનેસર ધર્મ૦ ૧

ધરમ ધરમ કરતો જગ સહુ કીરે, ધર્મ ન જાણે હો મર્મ; જી૦
ધરમ જીનેસર ચરણુ ગ્રહ્યા પછી, કોઈ ન ખાંધે હો કર્મ; જી૦ ધર્મ ૨

પ્રવચન અંજન જો સદગુરૂ કરે, દેખે પરમ નિધાન; જી૦
હૃદય નયણુ નિહાલે જગધણી, મહિમા મેરૂ સમાન; જી૦ ધર્મ ૩

દોડત દોડત દોડત દોડીઓ, જેસી મનનીરે દોડ; જી૦

પ્રેમ પ્રતીત વિચારો દૂકડી, ગુરૂગમ લેજોરે જોડ; જી૦ ધર્મ ૪

એક પખી કેમ પ્રીતિ વરેં પડે, ઉભય મીલ્યા હુએ સંધી; ૭૦
હું રાગી હું મોહે કંઠીઓ, તું નિરાગી નિરખંધ ૭૦ ધર્મ પ
પરમ નિધાન પ્રગટ મુખ આગલેં, જગત ઉલંઘી હો જાય. ૭૦
જ્યોતિ વિના જુઓ જગદીશની, અંધોઅંધ પુલાય. ૭૦ ધર્મ ૬
નિરમલ ગુણ મણિ રોહણ ભૂધરા, મુનીજન માનસહંસ; ૭૦
ધન્ય તે નગરી ધન વેલા ઘડી, માતા પિતા કુલવંશ; ૭૦ ધર્મ ૭
મન મધુકર વર કરજોડી કહે, પદ કજ નિકટ નિવાસ ૭૦
ધન નામી આનંદધન સાંભલો, એ સેવક અરદાસ; ૭૦ ધર્મ ૮

વિમલાચલનું સ્તવન:

વિમલાચલ વિમલા પ્રાણી, શિતલ તરૂ છાયા ઠરાણી,
રસવેધક કંચનખાણી કહે ઇંદ્ર સુણો ઇંદ્રાણી.

સનેહી સંત એ ગીરી સેવો,
ચૌદ ક્ષેત્રમાં તીરથ નહીં એવો.

૧ સનેહી.

છહરી પાળી ઉલ્લાસીએ છઠ્ઠ અઠ્ઠમ કાયા કશીએ,
મોહમલ્લનાસામા ધગ્રીએ વિમલાચલ વેગે વશીએ. ૨ સનેહી
અન્યસ્થાનક કર્મ જે કરીએ તે હીમ ગીરી હેલા હરીએ,
પાછળ પ્રદક્ષિણા ફરીએ ભવ જલ નીધિહેલા તરીએ. ૩ સનેહી
શિવ મંદિર ચડવા કાજે સોપાનની પંકિત ખિરાજે,
ચડતાં દ્રઢ સમકિતિ છાજે દુર્ભવ્યઅભવ્ય તે લાજે. ૪ સનેહી

પાંડવ પમુહા કેઈસંતા આદેશ્વર ધ્યાન ધરંતા,
 પરમાત્મ ભાવ ભજંતા સિદ્ધાચળ સિદ્ધ અનંતા. ૫ સનેહી
 ખટમાત્રી ધ્યાન ધરાવે શુક રાજાનું રાજ્ય દિપાવે,
 બાહ્યંતર શત્રુ હરાવે શત્રુજય નામ ધરાવે. ૬ સનેહી.

પ્રાણિધ્યાને ભજે ગીરિ જાચો તિર્થંકર નામ નિકાચો,
 મોહરાયને લાગે તમાચો શુભવીર વિમલગીરિસાચો. ૭ સનેહી

પંચમીનું સ્તવન.

પંચમી તપ તમે કરોરે પ્રાણી, જેમ પામો નિર્મલ જ્ઞાનરે;
 પહેલું જ્ઞાનને પછી ક્રિયા, નહિ કોઈ જ્ઞાન સમાનરે, ૧ પંચમી.

નંદી સુત્રમાં જ્ઞાન વળાણ્યું, જ્ઞાનના પાંચ પ્રકારરે;
 મતિ શ્રુત અવધિને મનપર્યાવ, કેવલ એક ઉદારરે. ૨ પંચમી.

મતિ અઠાવીશ શ્રુતિ ચઉદહ વીશ, અવધિ છે અસંખ્ય પ્રકારરે,
 હોય ભેદે મનઃ પર્યાવ દાખ્યું, કેવલ એક ઉદારરે. ૩ પંચમી.

ચંદ્ર સૂર્ય ગ્રહ નક્ષત્ર તારા, એકથી એક અપારરે;
 કેવલ જ્ઞાન સમું નહીં કોઈ, લોકાલોક પ્રકાશરે. ૪ પંચમી.

પારસ નાથ પ્રસાદ કરીને, માહરી પુરો ઉમેદરે;
 સમય સુંદર કહે હું પાણુ પામું, જ્ઞાનનો પાંચમો ભેદરે ૫ પંચમી.

દાનશીલ તપ ભાવનાનું સ્તવન.

- રે જીવ જૈન ધર્મ કીજીએ, ધર્મના ચાર પ્રકાર;
દાન શીલ તપ ભાવના જગમાં એટલું સાર ૧ રેજીવ.
- વરસ દિવસને પારણે, આદીશ્વર સુખકાર;
શેલડી રસ વેરાવીઓ, શ્રી શ્રેયાંસ કુમાર. ૨ રેજીવ.
- ચંપાપોળ ઉઘાડવા, ચાલણીએ કાઢ્યાં નીર;
સતીય સુભદ્રા સુજશ થયો, શીયલે સુર નર ધીર. ૩ રે જીવ.
- તપ કરી કાયા શોષવી. સરસ નીરસ અહાર;
વીર જીણુંદ વખાણીઓ, ધન્ય ધન્નો અણુગાર. ૪ રેજીવ.
- અનિત્ય ભાવના ભાવતાં, ધરતાં નિર્મલ ધ્યાન;
ભરત આરીસા ભુવનમાં, પામ્યા કેવલ જ્ઞાન. ૫ રેજીવ.
- જૈન ધર્મ સુર તરૂંસમો, જેહની શીતલ છાયા;
સમય સુંદર કહે સેવતાં, વંછીતફલ પાયા. ૬ રેજીવ.

ઋષભદેવનું સ્તવન.

- ઋષભ જિનેશ્વર પ્રીતમ માહરોરે, ઓર ન ચાહુરે કંત;
રીઝ્યો સાહેબ સંગ ન પરીહરેરે, ભાંગે સાદિ અનંત. ૧ ઋષભ.
- પ્રીત સગાઈરે જગમાં સહુ કરેરે, પ્રીત સગાઈ ન કોય;
પ્રીત સગાઈરે નિરૂપાધિક કહીરે, સોપાધિક ધન ખોય. ૨ ઋષભ.

કોઈ કંથ કારણ કાઢ લક્ષણ કરેરે, મલશું કંથને ધાય;
 એ મેળો નવિ કહીએ સંભવેરે, મેળો ઠામ ન થાય. ૩ ઋષભ.
 કોઈ પતિ રંજન અતિધણું તપ કરેરે, પતિ રંજન તન તાપ;
 એ પતિ રંજન મેં નવિ ચિત્ત ધર્યુંરે, રંજન ધાર્તું મેળાપ. ૪ ઋષભ.
 કોઈ કહે લીલા રે અલખ અલખ તણી રે, લખપૂરે મન આશ;
 દોષ રહીતને લીલા નવિ ધટે રે, લીલા દોષ વિલાસ. ૫ ઋષભ.
 ચિત્ત પ્રસન્નેરે પૂજન ફળ કહ્યુંરે, પૂજા અખંડિત એહ;
 કપટ રહિત થઈ આતમ અરપણારે, આનંદ ધન પદરેહ. ૬ ઋષભ.

વિમલનાથનું સ્તવન.

દુઃખ દોહડા દુરે ટલ્યાંરે, સુખ સંપદ શું ભેટ;
 ધીંગધણી માથે કીયોરે, કુણગંજે નરખેટ.
 વિમલ જિન દીઠાં લોચણ આજ,
 મહારાં સીધ્યાં વંછિત કાજ, વિમલ જિન દીઠાં લોચણ આજ. ૧
 ચરણ કમળ કમળા વસેરે, નિર્મળ થિર પદ રેખ;
 સમળ અથિર પદ પરી હરીરે, પંકજ પામર પેખ. ૨ વિમલ.
 મુજ મન તુજ પદ પંકજેરે, લીનો ગુણ મકરંદ;
 રંક ગણે મંદિર ધરાંરે, ઇંદ્ર અંદ્ર નાગેંદ્ર. ૩ વિમલ.
 સાહેબ સમરથ તું ધણીરે, પામ્યો પરમ ઉદાર;
 મન વિશ્વામી વાલહોરે, આતમનો આધાર. ૪ વિમલ

દરિસણુ દીઠે જિન તાણુરે, સંશય ન રહે વેધ;
 દિનકર કર ભર પસરંતારે, અંધકાર પ્રતિષેધ. ૫ વિમલ.
 અમિય ભરી મૂરતિ રચીરે, ઉપમા ન ઘટે કોય;
 શાંતસુધારસ ઝીલતીરે, નીરખીત તૃપ્તી ન હોય. ૬ વિમલ.
 એક અરજ સેવક તાણીરે, અવધારો જિનદેવ;
 કૃપા કરી મુજદ્દીજીએરે, આનંદઘન પદ સેવ. ૭ વિમલ.

સિદ્ધાચલ ગિરિ ભેટયારે, ધન્ય ભાગ્ય હમારાં;
 વિમળાચળ ગિરિ ભેટયારે, ધન્ય ભાગ્યા હમારાં.
 એ ગિરિવરનો મહિમા મોટો કહેતાં નાવે પારા;
 રાયણુ રૂપભ સમોસર્યા સ્વામી, પુર્વનવાણું વારારે—ધન્ય૦
 મૂળનાયક શ્રી આદિજીનેશ્વર, ચઉમુખ પ્રતિમા ચાર;
 અષ્ટ દ્રવ્યસું પૂજે ભાવે, સમક્ષિત મૂળ આધારારે—ધન્ય૦
 ભાવ ભક્તિસું પ્રભુ ગુણ ગાવે, આપના જન્મ સુધાર્યા;
 યાત્રા કરી ભવિજન શુભ ભાવે, નરક તિર્યંચ ગતિ વાર્યારે. ધન્ય.
 દૂર દેશાંતરથી હું આવ્યો, શ્રવણે સુણી ગુણ તારા;
 પતિત ઉદ્ધારણુ ખિરૂદ તુમારું, એ તીરથ જગ સારારે—ધ૦
 સંવત્ અઢાર બ્યાગ્રીએ માસ આષાઢે, વદિ આઠમ ભોમવારા;
 પ્રભુજીકે ચરણ પ્રતાપકે સંઘમે, ખેમા રતન પ્રભુ ખ્યારારે—ધ૦

અંતરજાતી સુણ અલવેસર, મહિમા ત્રિજગ તુમારો,
સાંભળીને આઠ્યો હું તીરે, જન્મ મરણ દુઃખ વારો.

સેવક અરજ કરે છે રાજ, અમને શિવસુખ આપો;
સહુકોનાં મનવાંછિત પૂરો, ચિન્તા સહુની ચૂરો,
એહવું બિરૂદ છે રાજ તમારું, કેમ રાખો છો દૂરે—સે૦

સેવકને વલવલતો દેખી, મનમાં મહેર ન ધરશો;
કરુણાસાગર કેમ કહેવાશો, જો ઉપકાર ન કરશો—સે૦

લટપટનું હવે કામ નહિ છે, પ્રત્યક્ષ દરિસણ દીજે;
ધુંઆડે ધીનું નહીં સાહિબ પેટ પડ્યા પતીજે—સે૦

શ્રી શંખેશ્વર મંડળ સાહિબ, વિનતડી અવધારો;
કહેજીનહુર્ષ મયાકરી મુજને, લવસાગરથી તારો—સેવક૦

સુણોચંદાજી, સીમંધર પરમાત્મ પાસે જાજે;
મુજ વિનતડી, પ્રેમ ધરીને ઇણિપરે તુમે સંભળાવજે.
જે ત્રણ ભુવનનો નાયક છે, જસ ચોસક ઈંદ્ર પાયક છે;
નાણુ દરિસણ જેહને ક્ષાયક છે, સુણો— (૧)

જેની કંચન વરાળી કાયા છે, જસ ધોરી લાંછન પાયા છે;
પુંડરિકિણી નગરીનો રાયા છે, સુણો— (૨)

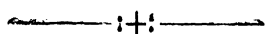
પાર પર્ષદામાંહિ બિરાજે છે, જસ ચોત્રીશ અતિપય છાજે છે;
ગુણ પાંત્રીશ વાણીએ ગાજે છે. સુણો— (૩)

ભવિજનને તે પડિયોડે છે, તુમ અધિક શીતલ ગુણ સોડે છે;
રૂપ દેખી ભવિજન મોડે છે. સુણો— (૪)

તુમ સેવા કરવા રસિયો છું, પણ ભરતમાં દુરે વસીયો છું;
મહા મોહરાય કર ફસીયો છું. સુણો— (૫)

પણ સાહેબ ચિત્તમાં ધરિયો છે, તુમ આણુ ખડગ કર અહિયો છે;
પણ કાંઈક મુજથી ડરિયો છે. સુણો— (૬)

જિન ઉત્તમ પૂંઠ હવે પૂરો, કહે પદ્મવિજય થાઉં શૂરો;
તો વાધે મુજ મન અતિ નૂરો. સુણો— (૭)

વીર જિનેશ્વર સાહેબ મેરા, પાર ન લહું તૈરા;
મહેર કરી ટાળો મહારાજ જી, જન્મ મરણના ફેરા હો;
જિનજી ! અબ હું શરણે આયો.

ગર્ભાવાસ તણાં દુઃખ મોહોટાં, ઉધે મસ્તક રહિયો;
મળ મૂત્ર માંહે લપટાણો, એહવો દુઃખ મેં સહિયો હો, જિં
નરક નિગોદમાં ઉપનો ને ચવિયો, સૂક્ષ્મ બાહર થઈયો;
બહેંચાણો સુધને અગ્રભાગે, માન તિહાં કિહાં રહિયો હો જિં

એક કંચનને ખીજી કામિની, તેહસું મનડું ખાંધ્યું;
 તેના ભોગ લેવાને હું ચૂરો, કેમ કરી જિન ધર્મ સાધું હો. જિં
 મનની દોડ કીધી અતિ ઝાઝી, હું છઉં કોઈ જડ જેહવો;
 કલિ કલિકલ્પમેં જન્મ ગુમાયો, પુનરપિ પુનરપિ તેહવો હો.

જિનજી ! અખ હું શરણે આયો.

ગુરૂ ઉપદેશથી હું નથી ભીનો, નાવિ સદ્ગુણા સ્વામી;
 હવે વડાઈ બોધ્યે તમારી, ખીજમત માંહિછે ખામી હો, જિં
 ચાર ગતિ માંહે રડવડીઓ, તોયે ન સીધ્યાં કાજ;
 રૂપભ કહે તારો સેવકને, ખાંહે ગ્રહ્યાની લાજ હો. જિં

—(*)—

અથ મુહુપત્તિના ૫૦ બોલ.

સૂત્ર-અર્થ-તત્ત્વ કરી સદ્ગુ.

સમકિત મોહની,	મિશ્ર મોહની,	મિથ્યાત્વ મોહની,	પરિહરં.
કામ રાગ,	સ્નેહ રાગ,	દ્રષ્ટિ રાગ,	પરિહરં.
સુદેવ,	સુગુરૂ,	સુધર્મ	આદરં.
કુદેવ,	કુગુરૂ,	કુધર્મ	પરિહરં.
જ્ઞાન,	દર્શન,	ચારિત્ર,	આદરં.

જ્ઞાન,	દર્શન,	ચારિત્ર-વિરાધના,	પરિહરૂં.
મનગુપ્તિ,	વચનગુપ્તિ,	કાયગુપ્તિ,	આદરૂં.
મન દંડ,	વચન દંડ,	કાય દંડ,	પરિહરૂં.

અંગ પડિલેહણના રપ બોલ.

હાસ્ય, રતિ, અરતિ, પરિહરૂં. (હાથે હાથે પડીલેહવા.)
 ભય, શોક, દુગંઝછા, પરિહરૂં. (જમણે હાથે પડીલેહવા.)
 કૃષ્ણલેશ્યા, નિલલેશ્યા, કાપોતલેશ્યા, પરિહરૂં. (માથા ઉપર
 પડીલેહવા.)

રસગારવ, રિદ્ધિગારવ, શાતાગારવ, પરિહરૂં. (મોઢે પડી
 લેહવા.)

માયાશલ્ય, નિયાણુશલ્ય, મિથ્યાત્વશલ્ય. પરિહરૂં. (છાતી
 આગળ પડીલેહવા,)

ક્રોધ, માન, પરિહરૂં. (પુંઠે પડીલેહવા.)
 માયા, લોભ, પરિહરૂં. (આગળ પડીલેહવા.)
 પૃથ્વિકાય, અપકાય, તેઉકાય, ની જયણા કરૂં. (હાથે પગે
 પડીલેહવા.)

વાઉકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રસકાય, ની રક્ષા કરૂં. (જમણે
 પગે પડીલેહવા.)

સજ્જાઓ.

સમકિતનું મૂળ જાણીયેજી, સત્ય વચન સાક્ષાત્ ;
સાચામાં સમકિત વસેજી, કુડામાં મિથ્યાત્વ રે,
પ્રાણી ! મ કરીશ માયા લગાર.

મુખ મીઠો, જૂઠો મનેજી, કુડ કપટનો રે કોટ;
જીભે તો જી, જી, કરેજી, ચિત્તમાં તાકે ચોટરે—પ્રાણી.

આપ ગરજે આઘો પડેજી, પણ ન ધરે વિશ્વાસ;
મેલ ન છંડે મન તણોજી, એ માયાનો પાસરે—પ્રાણી.

જેહસું માંડે પ્રીતડીજી, તેહસું રહે પ્રતિકૂળ;
મન નવિ મૂકે આમજોજી, એ માયાનું મૂળરે—પ્રાણી.

તપ કીધું, માયા કરીજી, મિત્રસું રાખ્યો રે ભેદ;
મહિજિનેશ્વર જાણુજેજી, તો પામ્યા સ્ત્રી વેદરે—પ્રાણી.

ઉદયરત્ન કહે સાંભજોજી, મેલો માયાની બુદ્ધ;
મુક્તિ પુરી જાવા તણોજી, એ મારગ છે શુદ્ધરે—પ્રાણી.

તુમે લક્ષણ જોજો લોભનાંરે, લોભે જન પામે ક્ષોભનારે;
લોભે ડાહ્યા મનડોલ્યાં કરે રે, લોભે દુર્ઘટ પંથે સંચરેરે—તુમે.

તજે લોભ તેહનાં લેઉ ભામણારે, વળી પાય નમીને કરૂં ખામણારે,
લોભે મર્યાદા ન રહે કેહનીરે, તુમે સંગત મેલો તેહનીરે-તુમે.
લોભે ધર મે'લી રણમાં મરેરે, લોભે ઉંચ તે નીચું આદરે રે,
લોભે પાપ ભણી પગલાં ભરે રે, લોભે અકારજ કરતાં ન
ઓસરે રે-તુમે.

લોભે મનડું ન રહે નિર્મળું રે, લોભે સગપણ નાસે વેગળું રે;
લોભે ન રહે પ્રીતિને પાવડું રે, લોભે ધન મેલે બહુ એકડું રે-તુમે.
લોભે પુત્ર પ્રત્યે પિતા હણેરે, લોભે હત્યા પાતક નવી ગણેરે;
તેતો દામતણે લોભે કરી રે, ઉપર મણિધર થાયે તે મરીરે-તુમે.
જેતાં લોભનો થોભ દીસે નહીં રે, એવું સૂત્ર સિદ્ધાંતે કહ્યું સહીરે;
લોભે ચકી સુભુમનામે જુઓ રે, તેતો સમુદ્ર માંહે ડૂબી મૂઓરે.
તુમે.

એમ જાણીને લોભને છ'ડજે રે, એક ધર્મસું મમતા મંડજેરે;
કવિ ઉદયરત્ન ભાખે મુદારે, વંદુ લોભ તજે તેહને સદારે-તુમે.

—:૦:—

રે જીવ ! માન ન કીજયે, માને વિનય ન આવે રે;
વિનય વિના વિદ્યા નહીં, તો કિમ સમકિત પાવેરે—રે૦
સમકિત વિણ ચારિત્ર નહીં, ચારિત્ર વિણ નહીં મુક્તિ રે;
મુક્તિનાં સુખ છે શાશ્વતાં, તે કેમ બહિયે યુક્તિરે—રે૦

વિનય વડો સંસારમાં, ગુણમાં અધિકારીરે;
 ગર્વે ગુણ જાયે ગળી, ચિત્ત જુઓ વિચારી રે—રે૦
 માન કર્યું જે રાવણે, તે તો રામે માર્યો રે;
 દુર્યોધન ગર્વે કરી, અંતે સવિ હાર્યો રે.— રે૦
 સૂકાં લાકડાં સારિખો, દુઃખદાયી એ ખે!ટોરે;
 ઉદયરત્ન કહે માનને, દેજો દેશવટો રે.— રે૦

કડવાં ક્ષણ છે ક્રોધનાં, જ્ઞાની એમ ખોલે;
 રીસ તણે રસ જાણીએ, હલાહલ તોલે. ક૦
 ક્રોધે ક્રોડ પૂરવ તણું, સંજમ ક્ષણ જાય,
 ક્રોધ સહિત તપ જે કરે, તે તો લેખે ન થાય. ક૦
 સાધુ ઘણે તપીઓ હુતો, ધરતો મન વૈરાગ,
 શિષ્યને ક્રોધ થકી થયો, અંડકોશિયો નાગ. ક૦
 આગ ઉઠે જે ઘર થકી, પહેલું તે ઘર ખાળે,
 જળનો જોગ જે નવિ મળે, તો પાસેનું પ્રજાળે. ક૦
 ક્રોધ તણિ ગતિ એહવી, કહે કેવળનાણી,
 હાણુ કરે જે હેતની, જાળવજો એમ જાણી. ક૦
 ઉદયરત્ન કહે ક્રોધને, કાઢજો ગળે સાહી,
 કાયા કરજો નિર્મળી, ઉપશમ રસ નાહી. ક૦

નિંદા મ કરજો કોઈની પારકીરે, નિંદાના બોલ્યાં મહાપાપરે,
 વેર વિરોધ વાધે ઘણોરે, નિંદા કરતાં ન ગણે માય બાપરે નિં
 દુર બળંતી કાં દેખો તુમેરે, પગમાં બળંતી દેખો સહુ કોયરે,
 પરના મેલમાં ધોયાં લૂગડાંરે, કહો કેમ ઉજળાં હોયરે. નિંદા
 આપ સંભાળો સહુકો આપણોરે, નિંદાની મૂકો પડી ટેવરે,
 થોડે ઘણે અવગુણે સહુ ભર્યારે, કેહનાં નળિયાં ચુએ કેહેનાં નેવરે.
 નિંદા

નિંદા કરે તે થાયે નારકીરે, તપ જપ કીધું સહુ જાયરે,
 નિંદા કરો તો કરજો આપણીરે, જેમ છુટકળારો થાયરે. નિં
 ગુણ ગ્રહજો સહુકો તણારે, જેમાં દેખો એક વિચાર રે,
 કૃષ્ણ પેરે સુખ પામશો રે, સમયસુંદર સુખકારરે. નિંદા

વણુઝારાની સજ્જાય.

નરભવ નયર સોહામણું, વણુઝારારે.
 પામીને કરજો વ્યાપાર, અહો મોરા નાયકરે,

સત્તાવન સંવરતાણી, વણુઝારારે.
 પોઠી ભરજો ઉદાર, અહો મોરા નાયકરે.

૧.

શુભ પરિણામ વિચિત્રતા, વ. કરીઆણાં બહુ મૂલ. અ.
 મોક્ષનગર જાવા લાણી, વ. કરજો ચિત્ત અનુકૂલ, અ. ૨

ક્રોધ દાવાનલ ઓલવે, વ. માન વિષય ગીરિરાજ,	અ.
ઓલંઘજે હુળવે કરી, વ. સાવધાન કરે કાજ,	અ. ૩
વંશજાળ માયાતણી, વ. નવિ કરજે વિશરામ,	અ.
ખાડી મનોરથ ભટતણી, વ. પૂરણનું નહિ કામ,	અ. ૪
રાગ દ્વેષ હોય ચોરટા વ. વાટમાં કરશે હેરાન,	અ.
વિવિધ વીર્ય ઉદ્ધાસથી, વ. તે હુણજેરે ઠાય,	અ. ૫
એમ સવિવિધ વિદારીને, વ. પહોંચજે શીવપુરવાસ,	અ.
ક્ષય ઉપસમ જે ભાવના, વ. પોઠે ભર્યાં ગુણ રાસ,	અ. ૬
ક્ષાયક ભાવ તે થશે, વ. લાભ હોશે તે અપાર,	અ.
ઉત્તમવણુજ જે એમ કરે, વ. પદ્મ નમે વારંવાર,	અ. ૭

ઘોખીડાની સજ્જાયા.

ઘોખીડા તું ઘોજે મનનું ઘોતીયુંરે, રખે રાખતો મેલ લગારરે,
એણેરે મેલે જગમેલો કર્યોરે, અણુ ઘોયું ન રાખ લગારરે. ઘો. ૧

જિનશ્વાસન સરોવર સોહામણુંરે. સમકિતતણી રૂડી પાલરે,
દાનાદિક ચારે ખારણુંરે, માંહિ નવ તત્વ કમળ વિશાળરે. ઘો. ૨

તિહાં ઝીલે મુનિવર હંસલારે. પીયે છે જપ તપ નીરરે,
શમદમ આદે જે શિલારે, તિહાં પખાલે આતમ ચીરરે. ઘો. ૩

તપવજે તપ તડકે કરીરે, જલવજે નવ બ્રહ્મ વાડરે,
છાંટા ઉડાડે પાપ અઠારનારે, એમ ઉજલું હોશે તત્કાળરે. ઘો. ૪

આલોચણુ સાળુડો સુધો કરેરે, રખે આવે માયા સેવાલરે,
નિશ્ચે પવિત્રપાણું રાખજેરે, પછી આપણા નિયમ સંભાળરે. ધો. ૫

રખે મુકતો મન મોકળુરે, પડ મેલીને સંકેલરે,
સમય સુંદરની શીખડીરે, સુખડી અમૃત વેલરે. ધો. ૬

— : ૦ —

હે પ્રભુ ! હે પ્રભુ ! શું કહું, દીનાનાથ દયાળ,
હું તો દોષ અનંતનું, લાજન છું કર્ણાળ. ૧

શુદ્ધ ભાવ મુજમાં નથી, નથી સર્વ તુજ રૂપ,
નથી લઘુતા કે દીનતા, શું કહું પરમ સ્વરૂપ ? ૨

નથી આજ્ઞા ગુરૂદેવની, અચળ કરી ઉર માંહિ,
આપતણો વિશ્વાસ દ્રઢ, ને પરમાદર નાહિ. ૩

જોગ નથી સત્સંગનો, નથી સત્સેવા જોગ,
કેવળ અર્પણતા નથી, નથી આશ્રય અનુયોગ. ૪

“ હું પામર શું કરી શકું, એવો નથી વિવેક,
ચરણ, શરણ, ધીરજ નથી, મરણ સુધીની છેક. ૫

અચિંત્ય તુજ મહાત્મ્યને, નથી પ્રપુલ્કિત ભાવ,
અંશ ન એકે સ્નેહનો, ન મળે પરમ પ્રભાવ. ૬

અચળરૂપ આશક્તિ નહિ, નહિ વિરહનો તાપ,
કથા અદ્ય તુજ પ્રેમની, નહિ તેનો પરિતાપ. ૭

- ભક્તિમાર્ગ પ્રવેશ નહિ, નહિ ભજન દૃઢ ભાન,
સમજ નહિ નિજ ધર્મની. નહિ શુભ દેશે સ્થાન. ૮
- કાળ દોષ કળિથી થયો, નહિ મર્યાદા ધર્મ;
તોય નહિ વ્યાકુળતા, જીઓ પ્રભુ મુજ કર્મ. ૯
- સેવાને પ્રતિકુળજે, તે બંધન નથી ત્યાગ,
દેહેન્દ્રિય માને નહિ કરે બાહ્યપર રાગ. ૧૦
- તુજ વિયોગ સ્પુરતો નથી, વચન, નયન, યમ નાહિ.
નહિ ઉદાસ અન ભક્તથી, તેમ ગૃહાદિક માંહિ. ૧૧
- અહંભાવથી રહિત નહિ, સ્વધર્મ સંચય નાહિ,
નથી નિવૃત્તિ મિર્મળપણે, અન્ય ધર્મની કાંઈ. ૧૨
- એમ અનંત પ્રકારથી, સાધન રહિત હુંય,
નહિ એક સદ્ગુણ પણ, મુખ બતાવું શુંય ? ૧૩
- કેવળ કરૂણા-મૂર્તિ છે, દીનબંધુ દીનાનાથ,
પાપી પરમ અનાથધુ, ગ્રહો પ્રભુજી હાથ. ૧૪
- અનંત કાળથી આથડયો, વિના ભાન ભગવાન,
સેવ્યા નહિ ગુરૂ સંતને, મૂક્યું નહિ અભિમાન. ૧૫
- સંત ચરણ આશ્રય વિના, સાધન કર્યાં અનેક,
પાર ન તેથી પામિયો, ઉગ્યો ન અંશ વિશેષ. ૧૬
- સહુ સાધન બંધન થયાં, રહ્યો ન કોઈ ઉપાય,
સત્ સાધન સમજ્યો નહિ, ત્યાં બંધન શું જાય ૧૭

‘પ્રભુ! પ્રભુ! લય લાગી નહિ, પડ્યો ન સદ્ગુરૂ પાય,
દીઠા નહિ નિજ દોષ તો, તરિયે કોણ ઉપાય ? ૬૮

અધમાધમ અધીકો પતિત, સકળ જગત્માં હુંય,
એ નિશ્ચય આવ્યા વિના, સાધન કરશે શુંય ? ૧૯

પડી પડી તુજ પદપંકજે, ફરી ફરી માગું એજ,
સદ્ગુરૂ, સંત સ્વરૂપ તુજ, એ દઢતા કરિ દેજ. ૨૦

વીર જિજ્ઞેસર કેરો શિષ્ય, ગૌતમ નામ જપો નિશ દિશ,
જે કીજે ગૌતમનું ધ્યાન, તો ઘર વિલસે નવે નિધાન.

ગૌતમ નામે ગિરિવર ચઢે, મન વાંછિત હેલા સંપન્ને,
ગૌતમ નામે નાવે રોગ, ગૌતમ નામે સર્વ સંજોગ.

જે વૈરી વિરૂઝ્યા વંકડા, તસ નામે નાવે દુકડા,
ભૂત પ્રેત નવિ મંડે પ્રાણુ, તે ગૌતમનાં કડું વખાણુ.

ગૌતમ નામે નિર્મલ કાય, ગૌતમ નામે વાધે આય,
ગૌતમ જિન શાસન શણગાર, ગૌતમ નામે જય જયકાર.

શાલદાલ સુરહા ધૂત ગોલ, મન વાંછિત કાપડ તંબોલ,
ઘરસુ ગૃહિણી નિર્મલ ચિત્ત, ગૌતમ નામે પુત્ર વિનીત.

ગૌતમ ઉદ્યો અવિચળ લાણુ, ગૌતમ નામ જપો જગન્નાણુ,
મહોટા મંદિર મેરૂ સમાન, ગૌતમ નામે સકળ વિહાણુ.

ઘરમય ગલ ઘોડાની જોડ, વારૂ પહોંચે વાંછિત કોડ,
 મહિયલ માને મોટા રાય, જો તુઠે ગૌતમનાં પાય.
 ગૌતમ પ્રણમ્યા પાતક ટળે, ઉત્તમ નરની મંગતિ મલે,
 ગૌતમ નામે નિર્મલ જ્ઞાન, ગૌતમ નામે વાઘે વાન.
 પુણ્યવંત અવધારો સહુ, ગુરૂ ગૌતમના ગુણ છે બહુ,
 કહે લાવણ્ય સમય કરજોડ, ગૌતમ તુઠે સંપતિ કોડ.

કહિ આફત વાદળ શીર પડે,
 કહિ મિત્ર વિયોગનું દુઃખ નડે.
 કહિ સંપત જાય બધીએ ભલે,
 પણ સત્ય સદા ધરજો હૃદયે.

અથ શ્રી જીવ વિચારના છૂટા ખોલ.

(૧) જીવના બે ભેદ છે.

૧ સંસારી તે કર્મ સહિત, ૨ મોક્ષના તે કર્મ રહિત.

(૨) સંસારી જીવના બે ભેદ છે.

૧ થાવર તે સ્થિર રહે તે, ૨ ત્રસ તે હાલે આલે તે.

(૩) થાવર જીવના પાંચ ભેદ છે.

૧ પૃથ્વીકાય તે માટી પાષાણાદીક, ૨ અપકાય તે પાણીના જીવ. ૩ તેઉકાય તે અગ્નિના જીવ. ૪ વાઉકાય તે વાયરાના જીવ, ૫ વનસ્પતિકાય તે ઝાડપાલાદીકના જીવ.

(૪) વનસ્પતિકાય જીવના બે ભેદ છે.

૧ પ્રત્યેક તે એક શરીરને વિષે એક જીવ હોય તે.
૨ સાધારણુ તે એક શરીરને વિષે અનંતા જીવ હોય તે.

(૫) ત્રસકાયના ચાર ભેદ છે.

૧ બે ઇંદ્રીના તે શરીર અને જીલવાળા. ૨ તે ઇંદ્રીના તે શરીર જીલ અને નાસીકાવાળા, ૩ ચૌરેંદ્રીના તે શરીર, જીલ, નાસીકા અને ચક્ષુવાળા. ૪ પંચેંદ્રીના તે તે શરીર, જીલ, નાસીકા, ચક્ષુ અને કાનવાળા.

(૬) પંચેન્દ્રિ જીવના ચાર ભેદ છે.

(૧) નારકી, ૨ તિર્યચ, ૩ મનુષ્ય, ૪ દેવતા.

(૭) નારકી સાત છે તેનાં નામ.

૧ ઘમા, ૨ વંશા, ૩ સેલા, ૪ અંજણ, ૫ રીઠા, ૬ મધા,
૭ માધવતી ગોત્ર. ૧ રત્નપ્રભા, ૨ શર્કરા પ્રભા,
૩ વાલુકા પ્રભા, ૪ પંકપ્રભા, ૫ ધુમપ્રભા, ૬ તમપ્રભા,
૭ તમતમાપ્રભા.

(૮) તિર્યચ પંચેન્દ્રીના ત્રણ ભેદ છે.

૧ જલચર-પાણીમાં રહેનારાં પ્રાણીઓ; ૨ થલચર-તે
જમીન ઉપર ચાલનારાં પ્રાણીઓ, ૩ ખેચર તે આકા-
શમાં ઉડનારાં પ્રાણીઓ.

(૯) મનુષ્યના ત્રણ ભેદ છે.

(૧) કર્મભૂમિ ક્ષેત્રના, ૨ અકર્મભૂમિક્ષેત્રના, ૩ અંતર
દ્વીપક્ષેત્રના.

(૧૦) કર્મભૂમિનાં ક્ષેત્ર ૧૫ છે તેનાં નામ.

૫ ભરતક્ષેત્ર, ૫ ઐરવ્રતક્ષેત્ર; ૫ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર.

(૧૧) અકર્મભૂમિનાં ૩૦ ક્ષેત્ર છે તેના નામ.

૫ હેમવંત, ૫ ઐરણ્યવ્રત, ૫ હરિવર્ષ, ૫ રમ્યક,
૫ દેવકુરૂ, ૫ ઉત્તરકુરૂ.

(૧૨) અંતરદ્વીપનાં ૫૬ ક્ષેત્ર છે. તે આ જાંબુદ્વિપ મધ્યે હિમવંત અને શિખરી એવા બે પર્વત છે એ પર્વતો મધ્યેથી પૂર્વે અને પશ્ચિમે લવણ સમુદ્રમાં આઠ ગજ-દંતા એટલે દાઢા નીકળ્યા છે, તે એક એક ગજદંતા ઉપર સાત સાત ક્ષેત્રો છે.

(૧૩) દેવતાના ચાર ભેદ છે.

૧ ભુવનપતિના, ૨ વ્યંતરના, ૩ જ્યોતિષિના,
૪ વૈમાનીકના.

(૧૪) ભુવનપતિ દેવતાના ૧૦ ભેદ છે.

૧ અસુર કુમાર નિકાય (સ્થાનક) ૨ નાગ કુમારનિકાય,
૩ સુવર્ણકુમારનિકાય, ૪ વિદ્યુતકુમારનિકાય, ૫ અગ્નિ-
કુમારનિકાય, ૬ દ્વિપકુમારનિકાય, ૭ ઉદધિકુમાર
નિકાય, ૮ દિશિકુમારનિકાય, ૯ પવનકુમારનિકાય,
૧૦ સ્તનિતકુમારનિકાય.

(૧૫) વ્યંતર દેવતાના બે ભેદ છે.

૧ વ્યંતરના, ૨ વાણુ વ્યંતરના.

(૧૬) વ્યંતર દેવતાના આઠ ભેદ છે.

૧ પિશાચ, ૨ ભૂત, ૩ યક્ષ, ૪ રાક્ષસ, ૫ કિન્નર,
૬ કિંપુરુષ, ૭ મહોરગ, ૮ ગંધર્વ.

(૧૭) વાણુ વ્યંતરના આઠ ભેદ છે.

૧ અણુપન્ની નિકાય, (સ્થાનક) ૨ પણુપન્ની નિકાય,
૩ એસીવાદીનિકાય, ૪ ભૂતવાદી નિકાય, ૫ કંદિત
નિકાય, ૬ મહાકંદિત નિકાય, ૭ કોહુંડ નિકાય,
૮ પતંગ નિકાય.

(૧૮) જ્યોતિસી દેવતાના પાંચ ભેદ છે.

૧ ચંદ્ર, ૨ સૂર્ય, ૩ ગ્રહ, ૪ નક્ષત્ર, ૫ તારા.

(૧૯) વૈમાનિક દેવતાના બે ભેદ છે.

૧ કલ્પ તે આચારવાળા, ૨ કલ્પાતિત તે પોતે સ્વામી છે.

(૨૦) કલ્પ તે બાર દેવ લોકવાળા, તે દેવલોકનાં નામ.

૧ સુધર્મ દેવલોક, ૨ ઇશાન દેવલોક, ૩ સનતકુમાર
દેવલોક, ૪ માહેન્દ્ર દેવલોક, ૫ બ્રહ્મા દેવલોક, ૬ લાંતક
દેવલોક, ૭ મહાશુક દેવલોક, ૮ સહસાર દેવલોક,
૯ આનંત દેવલોક, ૧૦ પ્રાણંત દેવલોક, ૧૧ આરણ્ય
દેવલોક, ૧૨ અચ્યુત દેવલોક.

(૨૧) કલ્પાતિતના બે ભેદ છે.

૧ નવગ્રૈવેયકનાં, ૨ પાંચ અનુત્તર વિમાનના.

(૨૨) નવગ્રૈવેયકનાં નામ.

૧ સુદર્શન, ૨ સુપ્રતિબંધ, ૩ મનોરમ, ૪ સર્વભદ્ર.

૫ વિશાળ, ૬ સુમનસા, ૭ સુમણ્ણસ, ૮ પ્રીયંકર,
૯ આદિત્ય,

(૨૩) પાંચ અનુતર વિમાનના નામ.

૧ વિજય, ૨ વિજયંત, ૩ જયંત, ૪ અપરાજિત,
૫ સર્વાર્થ સિદ્ધ.

(૨૪) મોક્ષના જીવના ૧૫ લેહ છે.

૧ જીજ્ઞ સિદ્ધા, ૨ અજીજ્ઞ સિદ્ધા, ૩ તીર્થ સિદ્ધા,
૪ અતીર્થ સિદ્ધા. ૫ ગૃહલિંગે સિદ્ધા, ૬ અન્યલિંગે
સિદ્ધા. ૭ સ્વલિંગે સિદ્ધા, ૮ સ્ત્રી લિંગે સિદ્ધા,
૯ પુરૂષ લિંગે સિદ્ધા, ૧૦ નપુસંક લિંગે સિદ્ધા,
૧૧ પ્રત્યેક જુદા સિદ્ધા. ૧૨ સ્વયં જુદા સિદ્ધા,
૧૩ બોધ બોધિત સિદ્ધા, ૧૪ એક સિદ્ધા
૧૫ અનેક સિદ્ધા.

એ પ્રકારે જીવનો વિચાર સંક્ષેપે જાણવો, હવે વિદ્યાર્થી-
ઓને ઉપયોગી શાળાપયોગી જૈન પ્રશ્નોત્તર નામના પુસ્તક-
માંથી કેટલાક પ્રશ્નો અહીં આપીએ છીએ.*

* સદરહુ પુસ્તકમાં આવા ઘણા ઉપયોગી પ્રશ્નો છે તેથી વિશેષ
જાણવા અર્થે તે પુસ્તક વાંચવા ભલામણ છે.

લોકાલોક.

(૧) પ્રશ્ન—આ દુનિયાને આપણા શાસ્ત્રમાં શું કહે છે ?

ઉત્તર—લોક.

(૨) પ્ર—લોકને ફરતું શું છે ?

ઉ—અલોક

(૩) પ્ર—અલોકમાં શું છે ?

ઉ—એકલું આકાશ છે. ખીજું કંઈજ નથી.

(૪) પ્ર—લોક અને અલોક બંને મળીને શું કહેવાય છે ?

ઉ—લોકાલોક (લોક+અલોક)

પંચ પરમેષ્ટિની ઓળખ.

(૧) પ્ર—લોકાલોક સંપૂર્ણપણે કોણ જાણી દેખી રહ્યા છે ?

ઉ—પરમેશ્વર.

(૨) પ્ર—આપણે અહીં વાતચીત કરીએ છીએ તે પર-
મેશ્વર જાણે ?

ઉ—હા, તે સર્વ જાણે છે.

(૩) પ્ર—સર્વ જાણે તે કેવા કહેવાય ?

ઉ—સર્વજ્ઞ.

(૪) પ્ર-સર્વજ્ઞ કેને કેને કહેવાય ?

ઉ-સિદ્ધ ભગવંતને તથા અરિહંત દેવને.

(૫) પ્ર-સિદ્ધ ભગવંત કયાં રહે છે ?

ઉ-સિદ્ધ ક્ષેત્રમાં.

(૬) પ્ર-સિદ્ધ ક્ષેત્ર કયાં છે.

ઉ-લોકને મસ્તકે, અલોકની નીચે.

(૭) પ્ર-સિદ્ધ ભગવંતને કેટલા હાથ હોય ?

ઉ-હાથ ન હોય. કારણ કે તેમને શરીર (કે જે જડ પદાર્થ છે તે) નથી.

(૮) પ્ર-સિદ્ધ ભગવંત અહીં કયારે આવે ?

ઉ-ન આવે. કારણ કે આવવાનું કારણજ નથી.

(૯) પ્ર-અરિહંત દેવ એટલે શું ?

ઉ-કર્મરૂપ શત્રુને હણનાર.

(૧૦) પ્ર-કર્મ એટલે શું ?

ઉ-જીવની સાથે રહીને સંસારનાં સુખ દુઃખ આપનાર.

(૧૧) પ્ર-કર્મ કેટલી જાતનાં છે ?

ઉ-આઠ જાતનાં.

(૧૨) પ્ર-તમે કર્મ દીઠાં છે ?

ઉ-ના, તે આપણાથી ન દેખાય.

(૧૩) પ્ર-તમારી પાસે કેટલાં કર્મ છે ?

ઉ-આઠ.

(૧૪) પ્ર-સિદ્ધ ભગવંત પાસે ?

ઉ-એછે નહિ.

(૧૫) પ્ર-અરિહંત દેવ પાસે ?

ઉ-ચાર કર્મ.

(૧૬) પ્ર-અરિહંત દેવને કેટલા હાથ હોય ?

ઉ-બે.

(૧૭) પ્ર-તેઓ ખાય શું ?

ઉ-સાધુની પેઠે અચેત અહાર.

(૧૮) પ્ર-સિદ્ધ ભગવંત શું ખાય ?

ઉ-કંઈ ન ખાય (તેમને શરીર નથી તો ભૂખ ક્યાંથી હોય !)

(૧૯) પ્ર-હાલ આ લોકમાં અરિહંત કેટલા છે ?

ઉ-વીશ.

(૨૦) પ્ર-તેઓ કયા લોકમાં છે ?

ઉ-ત્રીછાલોકમાં.

(૨૧) પ્ર-ત્રીછાલોકના કયા ક્ષેત્રમાં ?

ઉ-મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં.

(૨૨) પ્ર-મહાવિદેહ કેટલા છે ?

ઉ-પાંચ.

* પશ્ચિમ મહાવિદેહે (જંબુદ્વીપમાં) અધોગામ વિજય આશ્રી અધોલોકમાં પણ તીર્થંકર છે. પરંતુ અહોગતાએ ત્રીછા લોકમાં કહેવા.

(૨૩) પ્ર-અરિહંત દેવ મરીને ક્યાં જાય ?

ઉ-મોક્ષે જાય.

(૨૪) પ્ર-આપણુ ભરત ક્ષેત્રમાં છેડલા અરિહંત કોણુ થયા ?

ઉ-મહાવીર પ્રભુ, ખીન્નું નામ વર્ધમાન સ્વામી.

(૨૫) પ્ર-તેઓ હાલમાં ક્યાં છે ?

ઉ-સિદ્ધ ક્ષેત્રમાં.

(૨૬) પ્ર-નવકાર મંત્ર જોલો ?

ઉ-નમો અરિહંતાણું; નમો સિદ્ધાણું; નમો આય-
રિયાણું; નમો ઉવઝાયાણું; નમો લોએ-સ્રવ્વ
સાહુણું.

(૨૭) પ્ર-નમો એટલે શું ?

ઉ-નમસ્કાર હોજો.

(૨૮) પ્ર-અરિહંતાણું એટલે શું ?

ઉ-અરિહંત દેવને.

(૨૯) પ્ર-સિદ્ધાણું એટલે શું ?

ઉ-સિદ્ધ ભગવંતને.

(૩૦) પ્ર-અરિહંત અને સિદ્ધ એ જોમાં મોટા કોણુ ?

ઉ-સિદ્ધ.

(૩૧) પ્ર-ત્યારે અરિહંતને પ્રથમ નમસ્કાર શા માટે કરીએ
છીએ ?

ઉ-તેમણે (અરિહંતે) સિદ્ધને ઓળખાવ્યા તેથી
વિવેક ખાતર.

(૩૨) પ્રશ્ન—અરિહંત કેવા હોય ?

ઉ૦—સાધુજીના જેવા.

(૩૩) પ્ર૦—સિદ્ધ ભગવંત કેવા છે ?

ઉ૦—નિરંજન, નિરાકાર.

(૩૪) પ્ર૦—નિરંજન એટલે શું ?

ઉ૦—જેને કર્મરૂપી અંજન-મેલ નથી તે.

(૩૫) પ્ર૦—નિરાકાર એટલે શું ?

ઉ૦—જેને આકાર નહિ તે.

(૩૬) પ્ર૦—નમો આચરિયાણું એટલે શું ?

ઉ૦—આચાર્યજીને નમસ્કાર.

(૩૭) પ્ર૦—આચાર્ય કેાને કહેવાય ?

ઉ૦—પોતે શુદ્ધ આચાર પાળે અને બીજાને પણાવે તે આચાર્ય.

(૩૮) પ્ર૦—આચાર્યમાં કેટલા ગુણ હોય ?

ઉ૦—છત્રીશ. *

(૩૯) પ્ર૦—અરિહંતમાં કેટલા ગુણ હોય ?

ઉ૦—બાર *

(૪૦) પ્ર૦—આચાર્ય મોટા કે અરિહંત ?

ઉ૦—અરિહંત.

- (૪૧) પ્ર૦-સિદ્ધ ભગવંતમાં કેટલા ગુણ હોય ?
ઉ૦-આઠ. [કહ્યું ?]
- (૪૨) પ્ર૦-નવકાર મંત્રના ચોથા પદમાં કોને નમસ્કાર કરવાનું
ઉ૦-ઉપાધ્યાયજીને.
- (૪૩) પ્ર૦- ઉપાધ્યાય કોને કહેવાય ?
ઉ૦-શુદ્ધ સુત્રાર્થ પોતે ભણે અને બીજાને ભણાવે તેને.
- (૪૪) પ્ર૦-આપણી નિશાળમાં કોણ ઉપાધ્યાય ?
ઉ૦-કોઈ નહિ.
- (૪૫) પ્ર૦-ઉપાધ્યાયજીમાં કેટલા ગુણ હોય ?
ઉ૦-પચીશ. *
- (૪૬) પ્ર૦- ઉપાધ્યાય મોટા કે આચાર્ય ?
ઉ૦-આચાર્ય.
- (૪૭) પ્ર૦-નવધરનું પાંચમું પદ બોલો ?
ઉ૦-નમો લોચે-સવ્વસાહુણું.
- (૪૮) પ્ર૦-લોચે એટલે ?
ઉ૦-લોકમાં.
- (૪૯) પ્ર૦-સવ્વસાહુણું એટલે ?
ઉ૦-સર્વ સાધુજીને. (પાંચમા પદનો અર્થ એવો છે કે લોકમાં જેટલા સાધુ છે તે સર્વને નમસ્કાર.)
- (૫૦) પ્ર૦-સાધુજીમાં કેટલા ગુણ હોય ?
ઉ૦- સરાવીશ*

- (૫૧) પ્ર૦-નવકાર મંત્રમાં કેટલાને નમસ્કાર કરવાનું કહ્યું છે ?
 ઉ૦-પાંચને.
- (૫૨) પ્ર૦-કયા પાંચને ?
 ઉ૦-અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુજી.
- (૫૩) પ્ર૦-એ પાંચે મળીને શું કહેવાય ?
 ઉ૦-પંચ પરમેષ્ઠિ.
- (૫૪) પ્ર૦-પંચ પરમેષ્ઠિના કેટલા ગુણ ?
 ઉ૦-એકસો આઠ.
- (૫૫) પ્ર૦-પંચ પરમેષ્ઠિમાં સાધુપણું કેટલા પાળે છે ? અને
 કયા કયા ?
 ઉ૦-ચાર, અરિહંત, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુજી.
- (૫૬) પ્ર૦-સિદ્ધ લગવંત શું કરે છે ?
 ઉ૦-આનંદ અથવા અનંત સુખની લહેરમાં બિરાજી
 રહ્યા છે.
- (૫૭) પ્ર૦-પંચ પરમેષ્ઠિમાં માણસ કેટલા ?
 ઉ૦-ચાર. (સિદ્ધ લગવંત સિવાય)

જીવ તત્વ તથા અજીવ તત્વ.

- (૧) પ્રશ્ન-આપણુ શરીર ઉપર અગ્નિનો તણુઓ પડે તો શું થાય ?
ઉત્તર-વેદના થાય.
- (૨) પ્ર૦-માણુસ મરી જાય પછી તેના શરીરને શું કરે છે ?
ઉ૦-અગ્નિમાં સળગાવી દે છે.
- (૩) પ્ર૦-તેને વેદના નહિ થતી હોય ?
ઉ૦-ના, તેને વેદના ન થાય.
- (૪) પ્ર૦-શા માટે ન થાય ?
ઉ૦-તેનામાં જીવ નથી.
- (૫) પ્ર૦-કયાં સુધી આપણને સુખ દુઃખ જાણવામાં આવે છે ?
ઉ૦-શરીરમાં જીવ છે ત્યાં સુધી.
- (૬) પ્ર૦-ત્યારે સુખ દુઃખ કોણ જાણે છે ? શરીર કે જીવ ?
ઉ૦-જીવ સુખ દુઃખ જાણે છે.
- (૭) પ્ર૦-તમે જીવ કીટો છે ?
ઉ૦-ના, તે આપણાથી દેખી શકાતો નથી.
- (૮) પ્ર૦-શરીરમાં જીવ કઈ જગ્યાએ રહેતો હશે ?
ઉ૦-આખા શરીરમાં (સર્વાંગે) જીવ વ્યાપી રહેયો છે.
- (૯) પ્ર૦-કોની પેઠે ?
ઉ૦-તલમાં તેલ રહે છે તેની પેઠે.

(૧૦) પ્ર૦-જીવ મરે કે નહિ ?

ઉ૦-જીવ કદી ન મરે.

(૧૧) પ્ર૦-ત્યારે મરી જવું એટલે શું ?

ઉ૦-શરીરમાંથી જીવનું જતા રહેવું, જીવ કાયાનું જુદું પડવું.

(૧૨) પ્ર૦-જીવ શરીર છોડીને ક્યાં જાય ?

ઉ૦-ખીજ શરીરમાં ઉપજે.

(૧૩) પ્ર૦-ખધા જીવને ખીજ શરીરમાં ઉપજવું પડે ?

ઉ૦-સિદ્ધ થાય તેમને ખીજ શરીરમાં ઉપજવું ન પડે.

(૧૪) પ્ર૦-જીવ લોકમાં આજા છે કે અલોકમાં ?

ઉ૦-અલોકમાં એકલું આકાશ છે; ત્યાં જીવ એક પણ નથી. લોકમાં અનંતા જીવ ભર્યા છે.

(૧૫) પ્ર૦-લોકમાં જીવ વગરનું કોઈ પણ સ્થળ હશે ?

ઉ૦-ના, એક સોયના અથ્ર ભાગ જેટલી પણ આ લોકમાં જીવ વિનાની ખાલી જગા નથી.

(૧૬) પ્ર૦-જીવનું ખીજું નામ શું ?

ઉ૦-આત્મા.

(૧૭) પ્ર૦-હાર્થીનો આત્મા મોટો કે કીડીનો ?

ઉ૦-ખન્નેનો આત્મા સરખો છે.

(૧૮) પ્ર૦-હાર્થી મરીને કીડી થાય તો તેનો જીવ એવડા નાના શરીરમાં કેમ સમાઈ શકે ?

ઉઠ-એક દીવો આખા ચોરડામાં અજવાળું આપે છે; પણ તેજ દીવા ઉપર એક વાસણ ઢાંકીએ તો તેટલાજ લાગમાં તેનું અજવાળું સમાઈ જાય છે. તેવી રીતે જીવ પણ શરીર પ્રમાણે વ્યાપીને રહે છે.

(૧૯) પ્ર૦-જીવ આપણા દેખવામાં આવે છે કે નહિ ?

ઉઠ-ના, તે અદ્ભૂત છે.

(૨૦) પ્ર૦-ત્યારે આપણે જેજે ચીજો જોઈ શકીએ તે બધી કેવી કહેવાય ?

ઉઠ-અજીવ.

(૨૧) પ્ર૦-જીવ અને અજીવમાં શો ફેર ?

ઉઠ-જીવનું ચૈતન્ય લક્ષણ છે; અને અજીવ અચેતન એટલે જડ છે.

(૨૨) પ્ર૦-આપણું શરીર જીવ કે અજીવ ?

ઉઠ-અજીવ.

[શકે ?

(૨૩) પ્ર૦-ત્યારે જડ પદાર્થ પોતાની મેળે હાલી ચાલી કેમ

ઉઠ-તેમાં જીવ હોય ત્યાં સુધી તે જીવની શક્તિથી હાલી ચાલી શકે પછી તેનાથી કશુંએ ન થાય.

(૨૪) પ્ર૦-સર્વ પદાર્થોનો કયા બે તત્વમાં સમાવેશ થઈ જાય છે ?

ઉઠ-જીવ તત્વ અને અજીવ તત્વમાં; અથવા ચેતન અને જડમાં.

સચેત* અચેતની સમજણ.

- (૧) પ્ર૦-સાધુ પાણી કેવું વાપરે ?
ઉ૦-અચેત એટલે જીવ વગરનું.
- (૨) પ્ર૦-કુવા, નદી તળાવ વગેરેનું પાણી પ્રાયઃ કેવું હોય ?
ઉ૦-સચેત એટલે જીવવાળું.
- (૩) પ્ર૦-પાણીના એક ટીપામાં કેટલા જીવ કહ્યા છે ?
ઉ૦-અસંખ્યાતા.
- (૪) પ્ર૦-અસંખ્યાતા એટલે ?
ઉ૦-ગણ્યા ગણાય નહિ તેટલા.
- (૫) પ્ર૦-ગણી શકાય તે કેટલા કહેવાય ?
ઉ૦-સંખ્યાતા.
- (૫) પ્ર૦-વરસાદનું પાણી કેવું હોય ?
ઉ૦-સચેત.
- (૭) પ્ર૦-પાણી સચેત હોય તે અચેત શાથી થાય ?

* સચેતસ એ શબ્દ વિશેષણ છે; એનો અર્થ લાગણીવાળું; અર્થાત્ સુખ-દુઃખ જોતે લાગે છે તે. એ શબ્દનું પ્રથમાનું રૂપ સચેતઃ થાય છે. તેમજ સચિત્ એ શબ્દ પણ વિશેષણ છે. તે પણ ઉપના અર્થમાં વાપરી શકાય છે. પણ 'સચેત' એ શબ્દ ઉપના અર્થમાં વાપરવો એ ભૂલભરેલું છે. તેમજ ખરો શબ્દ અચિત અગર અચેત છે; નહિ કે અચિત.

ઉઠ-ઉનું થવાથી અથવા તેમાં અચેત કરી શકે તેવી
ખીજી વસ્તુ મળવાથી.

(૮) પ્રઃ-પાણીને અચેત કરી શકે તેવી વસ્તુ કંઈ ?

ઉઠ-રાખ, ચોખા ઉપરની રજ, દ્રાક્ષ, કેરી વગેરે. (ચોખા,
દ્રાક્ષ, કેરી, વગેરે ઘોવાતાં પાણી અચેત થઈ
જાય છે)

(૯) પ્રઃ-સાધુજી સચેત પાણી શા માટે નથી વાપરતા ?

ઉઠ-પાણીના જીવની દયાને ખાતર.

(૧૦) પ્રઃ-પાણીના જીવની દયાને ખાતર ખીજું શું કરે છે ?

ઉઠ-વરસાદના દહાડામાં એકજ ગામમાં રહે છે અને
વરસતા વરસાદમાં ગોચરી કરવા પણ જતા નથી.

(૧૧) પ્રઃ-સાધુ ખોરાક કેવો ખાય ?

ઉઠ-અચેત.

(૧૨) પ્રઃ-રોટલા રોટલી સચેત કે અચેત ?

ઉઠ-અચેત.

(૧૩) પ્રઃ-શાક ભાજી સચેત કે અચેત ?

ઉઠ-કાચી લિલોત્રી સચેત હોય, પરંતુ રાંધેલી અચેત
કહેવાય.

(૧૪) પ્રઃ-રાંધવાથી અચેત કેમ થાય છે ?

ઉઠ-ચુલા માંહેની અગ્નિ લાગવાથી તેના જીવો મરી
જાય છે *

(૧૫) પ્ર૦-કાચી લિલોત્રી સાધુને કહ્યે ?

ઉઠ-ના; તે સચેત છે માટે ન કહ્યે.

(૧૬) પ્ર૦-કાચુ અનાજ સાધુને કહ્યે ?

ઉઠ-અચેત કહ્યે; પણ સચેત હોય તે ન કહ્યે.

(૧૭) પ્ર૦-સચેત અચેત અનાજ કેમ પરખી શકાય ?

ઉઠ-જે અનાજ વાવવાથી ઉગે તેવું હોય તે સચેત;
અને ઊગી શકે નહિ તેવું હોય તે અચેત.

(૧૮) પ્ર૦-ચોખ્ખા સચેત કે અચેત.

ઉઠ-અચેત; કારણકે તે વાગ્યા ઉગતા નથી.

(૧૯) પ્ર૦-જીવાર, બાજરી, ઘઉં, મગ, ચણા, અડદ, મઠ,
મકાઈ, વગેરે સચેત કે અચેત ?

ઉઠ-સચેત.

(૨૦) પ્ર૦-અડદની દાળ કાચી હોય તે સચેત કે અચેત ?

ઉઠ-અચેત; કારણ કે કોઈ પણ કઠોળની દાળ વાવી ઉ-
ગતી નથી.

* અહીં શિક્ષકે વિદ્યાર્થીને સમજાવવું કે સાધુ કાંઈએવું ઇચ્છતા
નથી કે મારે માટે કોઈ રસોઈ પકવે અગર સચેત વસ્તુને અચેત કરી
મને આપે, અચેત થયેલી વસ્તુ તૈયાર પડી હોય અને સાધુ આવી
ચઢે તો યોગ્ય લાગે તો લે છે.

(૧૧) પ્ર૦ લોટ સચેત કે અચેત ?

ઉ૦-અચેત.

(૧૨) પ્ર૦-કેવાં લોટ દાળ સચેત કહેવાય અને સાધુને ન કલ્પે ?

ઉ૦-તરતનાં દળેલાં અથવા ભરડેલાં લોટ દાળ સચેત કહેવાય ને સાધુને લેવાં કલ્પે નહિ.

(૧૩) પ્ર૦-કાચું મીઠું સચેત કે અચેત ?

ઉ૦-સચેત.

(૧૪) પ્ર૦-મીઠામાં કેવા જીવો હોય ?

ઉ૦-પૃથ્વીકાય.

(૧૫) પ્ર૦-પૃથ્વીકાય જીવો ખીજ શેમાં હોય ?

ઉ૦-ખડી, ખારો, માટી, પથ્થર, હિંગળો, હરતાળ, ગેરૂ, ગોપીચંદન, રત્ન, પરવાળાં વગેરેમાં.

(૧૬) પ્ર૦-જીવારના દાણા જેટલી પૃથ્વીકાય લઈએ તો તેમાં કેટલા જીવો હોય ?

ઉ૦-અસંખ્યાતા.

(૧૭) પ્ર૦-પાણીમાં કેવા જીવો રહેલા છે ?

ઉ૦-અપકાય.

(૧૮) પ્ર૦-લીલોત્રીમાં કેવા જીવો રહેલા છે ?

ઉ૦-વનસ્પતિ કાય.

(૧૯) પ્ર૦-વનસ્પતિ કાય જીવો શેમાં શેમાં હોય છે ?

ઉ૦-ઝાડ, છોડ અને વેલાનાં મુળ, થડ, ડાળાં, ડાળખાં, છાલ, પાંદડાં, પુલ, ફળ, ખીજ વગેરેમાં વનસ્પતિ કાય જીવો હોય છે.

(૩૦) પ્ર૦-વનસ્પતિ કાચના મુખ્ય કેટલા ભેદ છે ? અને કયા કયા ?

ઉ૦-બે; પ્રત્યેક ને સાધારણ.

(૩૧) પ્ર૦-પ્રત્યેક વનસ્પતિ કેને કહેવાય ?

ઉ૦-શરીરે શરીરે એકેકે જીવ હોય તે પ્રત્યેક.

(૩૨) પ્ર૦-સાધારણ વનસ્પતિ કેને કહેવાય ?

ઉ૦-અનંતા જીવોનું એક શરીર હોય તેને સાધારણ વનસ્પતિ કહે છે.

(૩૩) પ્ર૦-વનસ્પતિમાં કેટલા જીવ છે ?

ઉ૦-કુણીમાં અનંતા, કાચીમાં અસંખ્યાતા ને પાકીમાં સંખ્યાતા જીવ હોય છે.

(૩૪) પ્ર૦-સાધુને પાકી કેરી વહેરાવાય ?

ઉ૦-આખી કેરી સાધુને લેવી ન કલ્પે; કારણ કે તેની ગોટલીમાં જીવ છે.

(૩૫) પ્ર૦-સાધુને પાકી કેરીનો રસ વહેરાય ?

ઉ૦-હા.

(૩૬) પ્ર૦-સાધુને ઘી ઉનું ખપે કે થીણું ?

ઉ૦-ઉનું. અને થીણું બેઉ કલ્પે.

(૩૭) પ્ર૦-સાધુને તેલ લેવું કલ્પે ?

ઉ૦-હા. તેલ અચેત છે.

(૩૮) પ્ર૦-સાધુને દુધ, દહીં અને છાશ કલ્પે ?

ઉ૦-હા; તે પણ અચેત હોય છે માટે કલ્પે.

(૩૮) પ્ર૦-સાધુને ખારો લેવો કલ્પે ?

ઉ૦-ના; તે સચેત ગણાય.

(૪૦) પ્ર૦-સાધુને સાકર, ખાંડ, ગોળ લેવાં કલ્પે ?

ઉ૦-હા; તે અચેત છે માટે કલ્પે. [શકાય ?

(૪૧) પ્ર૦-અચેત વસ્તુ પણ સાધુજીથી ક્યારે ન બહારી

ઉ૦-અસુઝતી હોય ત્યારે.

(૪૨) પ્ર૦-અસુઝતી કેને કહેવાય ?

ઉ૦-અચેત વસ્તુ સચેત વસ્તુને લાગેલી હોય; અથવા
બહારાવવા જતાં સચેત વસ્તુનો સ્પર્શ થઈ ગયો
હોય તો અચેત વસ્તુ પણ સાધુને લેવી કલ્પે નહિ.

(૪૩) પ્ર૦-સાધુજીને બહારાવતી વખતે આપણે કયી કયી
વસ્તુને અડકવું નહિ ?

ઉ૦-પૃથ્વી કાય, અપકાય તથા વનસ્પતિકાય જીવો
જે વસ્તુમાં છે તે વસ્તુને તથા અગ્નિને અડકવું
નહિ, તેમજ પુંક મારીને કાંઈ ચીજ આપવી નહિ.

(૪૪) પ્ર૦-અગ્નિને શા માટે અડકવું નહિ ?

ઉ૦-તેના એક તણખામાં અસંખ્યાતા જીવ શ્રી
લગવંતે કહયા છે.

(૪૫) પ્ર૦-તે કેવા જીવ કહેવાય ?

ઉ૦-અગ્નિકાય અથવા તેઉકાય.

(૦૬) પ્ર૦-સાધુને બહારાવતાં પુંક શા માટે ન મારવી ?

ઉ૦-પુંકવાથી વાયરાના જીવો હણાય છે માટે.

(૪૭) પ્ર૦-વાયરાના જીવો કેવા કહેવાય ?

ઉ૦-વાઉકાય.

(૪૮) પ્ર૦-વાયરાના જીવો શાથી હુણાય છે ?

ઉ૦-ઉઘાડે મુખે જોલવાથી, આપટ નાખવાથી, હીંચક-વાથી વગેરે ક્રિયાઓથી.

(૪૯) પ્ર૦-એકવાર ઉઘાડે મોંઢે જોલવાથી કેટલા વાઉકાય જીવો હુણાય ?

ઉ૦-અસંખ્યાત.

(૫૦) પ્ર૦-પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેજિકાય અને વનસ્પતિકાય એટલે શું ?

ઉ૦-પૃથ્વીકાય એટલે પૃથ્વીના જીવો, અપકાય એટલે પાણીના જીવો, તેજિકાય એટલે અગ્નિના જીવો. વાઉકાય એટલે વાયરાના જીવો અને વનસ્પતિકાય એટલે વનસ્પતિના જીવો. *

* અહીં શિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓના મનમાં સજ્જડ ઠસાવવું જોઈએ કે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, પવન અને વનસ્પતિમાં જીવ છે, એ વાત કાંઈ ગમ્ય નથી; કારણ કે તે દરેકને વધવા-ઘટવાપણું છે અર્થાત 'લાગણી' છે તે આપણે પ્રત્યક્ષ જોઈએ છીએ. સાહેબ લોકોએ પ્રયોગો કરીને એ દરેકમાં જીવ હોવાની ખાત્રી કરી છે. આપણા એક બંગાળી શોધકે હામણાંજ શોધ કરી છે કે ધાતુ પણ સંચેત છે. આમ વીતરાગ અથવા પક્ષપાત વગરના પ્રભુની વાણી આપણે માત્ર અંધ શ્રદ્ધાથીજ માન-

ત્રસ અને સ્થાવર જીવો.

(૧) પ્ર-પૃથ્વીના પાણીના, અગ્નિના, વાયરાના અને વનસ્પતિના એ ચાંચે જાતના જીવો પોતાની મેળે હાલી ચાલી શકે ખરા ?

ઉ-તેઓ પોતાની મેળે હાલી ચાલી શકતા નથી.

(૨) પ્ર-જે જીવો પોતાની મેળે હાલી ચાલી શકે નહિ તે કેવા જીવો કહેવાય ?

ઉ-સ્થાવર.

(૩) પ્ર-જે જીવો પોતાની મેળે હાલી ચાલી શકે તે કેવા કહેવાય ?

ઉ-ત્રસ.

(૪) પ્ર-તમે ત્રસ કે સ્થાવર !

ઉ-ત્રસ.

(૫) પ્ર-હાથી, ઘોડા, ઉંટ, ગાય, ભેંસ વગેરે ત્રસ કે સ્થાવર ?

ઉ-ત્રસ.

વાની નથી પણ ખરેખરી છે માટેજ માનીએ છીએ. એમ કહી શકા જોસાડવી. અન્ય ધર્મનાં પણ દાખલા આપવા. જેવા કે બ્રાહ્મણો માને છે કે 'જલમાં, સ્થલમાં સર્વમાં વિષ્ણુ છે,' વિષ્ણુ એ શબ્દ વિષ એટલે વ્યાપવું એ ઉપરથી થયેલો છે. અર્થાત સર્વ જગ્યાએ જીવ વ્યાપી રહેલો છે.

(૬) પ્ર૦-માખી, મકોડા વગેરે ત્રસ કે સ્થાવર ?

ઉ૦-ત્રસ.

(૭) પ્ર-ત્રીમડો ત્રસ કે સ્થાવર ?

ઉ૦-સ્થાવર.

(૮) પ્ર૦-પાણીના જીવો ત્રસ કે સ્થાવર ?

ઉ૦-સ્થાવર.

(૯) પ્ર૦-કબાટ ત્રસ કે સ્થાવર

ઉ૦-કબાટમાં જીવ નથી; માટે તે ત્રસ કે સ્થાવર કાંઈ
કહેવાય નહિ.

(૧૦) પ્ર૦-મીઠાના જીવ

ઉ૦-સ્થાવર.

(૧૧) પ્ર૦-પોરા ?

ઉ૦-ત્રસ.

(૧૨) પ્ર૦-ઘડીયાળ ?

ઉ૦-તેમાં જીવ નથી.

(૧૩) પ્ર૦-જીવના મોટા ભેદ કેટલા ?

ઉ૦-બે, ત્રસ અને સ્થાવર.

(૧૪) પ્ર૦-સ્થાવરના કેટલા ભેદ ?

ઉ૦-પાંચ, પૃથ્વી, અપ, તેઉ, વાઉ અને વનસ્પતિ.

(૧૫) પ્ર૦-કુલ કેટલી કાયના જીવો છે ?

ઉ૦-છ કાયના જીવો છે. પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેઉકાય,
વાઉકાય, વનસ્પતિકાય અને ત્રસકાય.

શ્રી મહાવીર શાસન.

- (૧) પ્ર૦-આપણે કયો ધર્મ પાળીએ છીએ ?
ઉ૦-જૈન ધર્મ.
- (૨) પ્ર૦-‘જૈન’ નામ શાથી પડ્યું ?
ઉ૦-જન પરમાત્માએ સ્થાપ્યો તેથી જૈન ધર્મ કહેવાય છે.
- (૩) પ્ર૦-જન એટલે શું ?
ઉ૦-રાગ દ્વેષના જતનાર.
- (૪) પ્ર૦-જવનું ખીજું નામ શું ?
ઉ૦-તીર્થંકર અથવા અરિહંત અથવા વીતરાગ.
- (૫) પ્ર૦-આપણે કયા તીર્થંકરના શાસનમાં છીએ ?
ઉ૦-ચોવીશમા શ્રી મહાવીર સ્વામિના શાસનમાં.
- (૬) પ્ર૦-શ્રી મહાવીર પ્રભુનાં માતૃશ્રીનું નામ શું ?
ઉ૦-ત્રિશલા દેવી.
- (૭) પ્ર૦-શ્રી મહાવીરના પિતાનું નામ શું ?
ઉ૦-સિદ્ધાર્થ રાજા.
- (૮) પ્ર૦-તેઓ કેવી જ્ઞાતે હતા ?
ઉ૦-ક્ષત્રીય.
- (૯) પ્ર૦-સિદ્ધાર્થ રાજાની રાજધાની કયા શહેરમાં હતી ?
ઉ૦-ક્ષત્રીકુંડનગરમાં.
- (૧૦) પ્ર૦-સિદ્ધાર્થ રાજાને કેટલા કુંવર હતા ?
ઉ૦-બે.

(૧૧) પ્ર૦-તેમનાં નામ શું ?

ઉ૦-મોટા નંદીવર્ધન અને નાના શ્રી વર્ધમાન અથવા શ્રી મહાવીર.

(૧૨) પ્ર૦-મહાવીર સ્વામિના શરીરનો વર્ણ કેવો હતો ?

ઉ૦-સોના જેવો.

(૧૩) પ્ર૦-મહાવીર સ્વામિનું દેહમાન કેટલું હતું ?

ઉ૦-સાત હાથ.

(૧૪) પ્ર૦-દેહમાન એટલે શું ?

ઉ૦-શરીરનું માપ અથવા ઉંચાઈ.

(૧૫) પ્ર૦-મહાવીર સ્વામિનું આયુષ્ય કેટલું હતું ?

ઉ૦-બેહોતેર વર્ષનું.

(૧૬) પ્ર૦-તેમણે કેટલા વર્ષની ઉમરે દિક્ષા લીધી ?

ઉ૦-ત્રીશ વર્ષની.

(૧૭) પ્ર૦-દિક્ષા લીધા પછી ધર્મ ક્યારે પ્રરૂપ્યો ?

ઉ૦-સાડાબાર વર્ષ અને એક પખવાડીએ, કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા પછી.

(૧૮) પ્ર૦-કેવળજ્ઞાન એટલે શું

ઉ૦-સંપૂર્ણ જ્ઞાન.

(૧૯) પ્ર૦-કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થવાથી ભગવંતે શું કીધું ?

ઉ૦-કેવળજ્ઞાને કરીને લોકમાં અનેક પ્રકારના ત્રસ અને સ્થાવર જીવોને દુઃખી થતા જાણીને તેઓને દુઃખોથી મુક્ત કરવા માટે મોક્ષમાર્ગ દેખાડ્યો, અને અનેક જીવોને સંસાર સમુદ્રથી તાર્યા. અનંત જીવોની દયાનો પાલક સાધુવર્ગ ઉત્પન્ન કર્યો, દાનાદિક ઉત્તમ ગુણોથી અલંકૃત શ્રાવક વર્ગ ઉભો કર્યો. અને તેમના માટે અપૂર્વ જ્ઞાનના ભંડાર રૂપ શાસ્ત્રો ગ્રંથો શકે તેવું ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન અને ત્રિપદી વિદ્યા ગણધર દેવને આપીને ત્રીશ વર્ષ કેવળ પ્રવચ્યાં પાળી 'લોક'ને મસ્તકે શાશ્વત એવી સિદ્ધ ગતિ પામ્યા.

કયપાવોવિ મણુસ્સો. આલોહ્ય નિર્દિઅ ગુરુ સગાસે
 હોઈ અંઈરેગ લહુઓ, ઓહરિઅ મરુવ્વ ભારવહો.

પાપનો કરનાર એવો મનુષ્ય પણ ગુરુ પાસે કરેલા પાપને
 પ્રકાશ કરતો તથા પાપની નિંદા કરતો—એટલે મિચ્છામિ દુક્કડં
 દેતો વડો ઘણા પાપથી હલકો થાય જેમ ભાર ઉપાડી લઈ જનાર
 માણસ ભાર ઉતારી હળવો થાય છે તેમ (પ્રતિક્રમણ કરતો)
 તે પણ કર્મ રૂપ ભારે કરીને હળવો થાય છે.

જેટલા અક્ષર શ્રુતના ભણાવે, તેટલા વરસ હળારજી
 સ્વર્ગાદિના મુખને વિલસે, પામે ભવનો પાર. શ્રુતપદ મજાએજી.

